

MUSEUM

STEDELIJK

JAAERVERSLAG 2022

AMSTERDAM

COLOFON

Amsterdam, 24 maart 2023
Teksten: Stedelijk Museum Amsterdam
Redactie: Marie-José Raven, Lisette Luijkx
Vormgeving: Meeusontwerpt
Coverbeeld: Zaalopname *Anne Imhof – YOUTH*.
Co-presentatie met Hartwig Art Foundation. Foto: Peter Tijhuis

INHOUD

VOORWOORD Rein Wolfs	4
BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT Raad van toezicht	6
1. DIT LIETEN WE ZIEN Tentoonstellingen en Public Program	8
2. VANUIT DE COLLECTIE BEKEKEN Collectiebeheer, onderzoek en publicaties	15
3. ONZE MAATSCHAPPELIJKE BETEKENIS Focus op diversiteit en duurzaamheid	20
4. DIT DEELDEN WE AAN KENNIS Educatie en inclusie	23
5. ZO WAREN WE ZICHTBAAR Marketing en communicatie	27
6. ZIJ STEUNDEN ONS Development	31
7. DIT ZIJN WIJ Organisatie en personeel	34
8. ZO OPEREREN WIJ Bedrijfsvoering	37
9. DE CIJFERS Financiën	40

2022 IN CIJFERS

COLLECTIEBEHOUD EN -BEHEER

25.000 objecten zijn van barcode voorzien

TENTOONSTELLINGEN, PUBLIC PROGRAM, PUBLICATIES

22 tentoonstellingen waren te zien
34 verschillende Public Program-activiteiten
(lezingen/performances/gallery talks/
seminars/live streams/symposium)
21 publicaties, essays, research logs

BEZOEKCIJFERS

ruim 440.000 museumbezoekers
660 bezoekers bibliotheek
9.830 deelnemers Public Program-activiteiten

BIBLIOTHEEK

1.500 aanwinsten
2.600 aangevraagde boeken

COLLECTIES

220 kunstverwervingen, waaronder:
86 aankopen
23 gemeentelijke kunstaankopen
111 schenkingen

RESTAURATIES

230 gerestaureerde werken, waaronder:
48 beelden
84 schilderijen
39 toegepaste kunstobjecten
36 werken op papier
23 time-based-mediawerken
35 schilderijenlijsten

EDUCATIE

15.576 leerlingen van
187 verschillende scholen, waaronder:
4.498 leerlingen PO
10.012 leerlingen VO
(waarvan 1.536 VMBO en 23 SVO)
1.066 leerlingen HBO/VWO Zelfstandig
26.853 niet-schoolgebonden bezoeken
3.204 kinderen bezochten ons met de Museumpleinbus
108.280 bezoekers beluisterden een audiotour in het museum
6.386 mensen beluisterden een audiotour op SoundCloud
6 nieuwe tours ontwikkeld
675 deelnemers aan de Rabo Familiedag
121.236 deelnemers aan digitale activiteiten

VOORWOORD

Rein Wolfs, directeur

OPEN FOR THE OPEN

Met de woorden *Tomorrow Is a Different Day* sloten we 2021, een jaar vol lockdowns, hoopvol af. En gelukkig: 2022 wás een ander jaar. In de eerste plaats omdat musea eind januari eindelijk weer open mochten – en ook bleven. Het werd een jaar van wederopbouw, waarin we dingen konden oppakken die een tijdlang waren blijven liggen. En het was natuurlijk ook een feestelijk jaar, omdat de Badkuip – en daarmee het vernieuwde museum – 10 jaar open was. Dat heuglijke feit hebben we gedurende een lang weekend gevierd. We waren zogezegd *Open for the Open* – iets dat niet alleen op ons van toepassing is, maar ook op de grondhouding van onze bezoekers en onze partners. Die ‘open mind’ is iets dat al onze bezoekers met elkaar verbindt. Jong en oud, loyale fans en de vele ‘first timers’, van kunstenaars en begunstigers tot studenten en toeristen, allemaal staan ze open voor nieuwe ervaringen en andere perspectieven.

Foto: Boudewijn Bolmann

Dit jaar konden we weer helemaal onszelf zijn, in alle facetten. We voltooiden onze nieuwe collectieopstelling, met bekende en nog minder bekende verhalen, wereldberoemde werken en nieuwe publiekslievelingen. We verhuisden de collectie van de nieuwbouw naar de oudbouw. Het was een mijlpaal om de hele collectie niet alleen op een andere manier in te richten, maar ook te verbreden, met een meer thematische insteek, en een betere balans te maken tussen werken van mannelijke en vrouwelijke kunstenaars. Met het aankoopbeleid werkten we verder aan de inhoudelijke verbreding van de collectie. Een sleutelwerk van de Roemeense kunstenaar Ana Lupas kon met extra ondersteuning vanuit het Mondriaan Fonds en het Tijl Fonds worden verworven. Twee schilderijen van Miriam Cahn konden met de hulp van particulieren en het Stedelijk Museum Fonds worden aangekocht en de Vereniging Rembrandt en de VriendenLoterij hielpen ons om een belangrijk werk van het Nederlandse designcollectief DRIFT aan de collectie toe te voegen. Ook gaven we binnen het kader van de lopende Kunstenplanperiode verdere invulling aan onze kernwaarden: eigenzinnig, betrokken, toegankelijk en verantwoordelijk.

We pakten daarnaast helemaal uit met grote solotentoonstellingen van Hito Steyerl, Remy Jungerman, Anne Imhof en Yto Barrada, terwijl Sophie Douala het hart van het gebouw kleur gaf. Er waren bijzondere en belangrijke thematische tentoonstellingen als *Abstracting Parables*, die het grotendeels nog niet bekende werk van Sedje Hémon, Imram Mir en Abdias Nascimento voor het voetlicht bracht. De tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures* toonde niet alleen hoe designers oplossingen bieden voor de klimaatcrisis, maar liet ook onze betrokkenheid bij het

maatschappelijke debat goed zien. En in de nieuwe editie van de Gemeentelijke Kunstaankopen *When Things Are Beings. Voorstellen voor de Museumcollectie* lieten makers zien dat hun werk niet alleen levenloos materiaal is, maar ook beziel, met onvermoede inhouden.

We wisten in 2022 ons museum, een grote machine, weer op gang te krijgen. Dat ging niet helemaal zonder horten en stoten. Net als op veel andere plekken kampten ook wij met personeelstekorten. Binnen de mogelijkheden die we hadden, organiseerden we verschillende evenementen. Er was dit jaar dan ook genoeg te beleven in het Stedelijk. We konden eindelijk weer iets live meemaken, wat geregeld ook nog eens veel *buzz* opleverde! Zoals de drukbezochte feestelijke opening van *Anne Imhof – YOUTH* of de hypnotiserende danceperformances van Michele Rizzo. Ook konden we roetsjen van de glijbaan in het Lavfa Lab en op vrijdagavond op ontdekkingstocht gaan tijdens *Dwars door het Stedelijk*.

Achter de schermen waren we ook ‘open’. Na tweeëneenhalf jaar filmen ging in november 2022 tijdens IDFA de documentaire *White Balls on Walls* in première. De film zoomt in op onze ambitie het Stedelijk diverser en inclusiever te maken en maakt duidelijk dat zo’n proces moedig, fragiel en moeilijk is, inclusief kwetsbare momenten. In een wereld waarin alles lijkt te schuiven, is een open mind des te belangrijker en een dergelijke transformatie mijns inziens onontkoombaar. Met dit project toonden we onze transparante houding en nodigden we anderen uit om bij ons naar binnen te kijken. Naast de discussie die het opriep, in de museale sector en daarbuiten, blijkt de film ook vooral een inspiratie te zijn voor anderen en hun eigen veranderprocessen.

Dit jaar waren we de eerste maand gesloten en daarna hadden we nog enige tijd te maken met coronarestricties. Ook hadden we nog lang niet het volledige aantal buitenlandse bezoekers terug. Desondanks ontvingen we in 2022 ruim 440.000 bezoekers, ongeveer 66% van het aantal bezoekers in het laatste jaar vóór de coronapandemie in 2019. Dat is hoopvol. Bovendien trokken we dit jaar aanmerkelijk meer 'first time visitors' (onder hen veel jongeren) dan de afgelopen 10 jaar. Maar dat er nog stappen gezet moeten worden om met name oudere bezoekers (terug) naar het museum te krijgen, is wel duidelijk. Daarnaast zorgt de energieprijzontwikkeling voor een grote uitdaging de komende jaren. Desalniettemin kunnen we ook naar een nieuw programma voor het komend jaar uitkijken. Met grote tentoonstellingen van General Idea en Nan Goldin en een bijzondere tentoonstelling getiteld *Modern* waarin, uitgaand van de eigen collectie, de continuïteit van de 19e en de 20e eeuw centraal staat. Een tentoonstelling vol met highlights en ook nieuwe verrassende combinaties. In juli werd bovendien Buro Stedelijk aangekondigd: een plek voor opkomende kunstenaars en een initiatief dat we in nauwe samenwerking ontwikkelen met de Rijksakademie en De Ateliers, en gefinancierd door Ammodo en Fonds 21. In december zijn de curatoren Rita Ouédraogo en Azu Nwagbogu begonnen het programma te ontwikkelen en al het andere dat deze nieuwe instelling, gelegen vlak bij de oude ingang aan de Paulus Potterstraat, tot een echt nieuwe instelling maakt.

In 2022 konden we opnieuw rekenen op de onmisbare financiële bijdragen van onze sponsors, fondsen en particuliere begunstigers. We sloten bijzondere samenwerkingen en verwelkomden nieuwe partners. Mede dankzij deze steun wisten we diverse mooie aankopen voor de collectie te realiseren, tentoonstellingen te maken en projecten op te starten. Een speciaal dankwoord richt ik aan de gemeente Amsterdam en de VriendenLoterij voor hun niet-aflatende steun, de fondsen en onze begunstigers, die wederom zo ruimhartig waren, de nieuwe members die zich bij ons aansloten, alle makers met wie we onze programma's konden realiseren en al onze bezoekers, zowel vaste als nieuwe. Ik dank bovendien Jacqueline Bongartz voor de vruchtbare samenwerking en met wie ik samen begon bij het Stedelijk, net vóór de coronapandemie. Nu gaan we 2023 in met een nieuwe zakelijk directeur ad interim, Margot Gerené. En uiteraard een groot woord van dank aan de voorzitter en de leden van onze raad van toezicht. Maar bovenal dank ik de medewerkers en vrijwilligers voor hun inzet, trouw en inspiratie. Ik ben trots op ieders flexibiliteit en enthousiasme.

Het komende jaar heeft ongetwijfeld weer uitdagingen voor ons in petto, en die treed ik graag samen met al onze stakeholders vol vertrouwen tegemoet.

Rein Wolfs
Directeur

Ana Lupas, *Coats to Borrow*, 1989, collectie Stedelijk Museum Amsterdam, verworven met steun van het Mondriaan Fonds, het Tjil Aankoopfonds, de VriendenLoterij en de begunstigers van het Stedelijk Museum Fonds

BERICHT VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Foto: Boudewijn Bollmann

Raad van toezicht

Het jaar 2022 begon wederom met de teleurstellende gedwongen sluiting vanwege de coronapandemie. Ook andere gebeurtenissen in 2022 in de wereld hadden grote invloed op het Stedelijk, zoals de oorlog in Oekraïne en de mede daaruit voortgevloeide energiecrisis alsook de inflatie. De bezoekersaantallen bleven enigszins achter bij de prognose, maar in mindere mate dan in de voorgaande jaren. De raad van toezicht is daarbij verheugd dat het Stedelijk het afgelopen jaar opvallend veel jonge bezoekers heeft weten te trekken. Verder bleek de ontwikkeling van de kosten (van onder andere energie en extern personeel) grillig en niet altijd goed voorspelbaar. De raad van toezicht is blij met de slagkracht en flexibiliteit van zowel het bestuur als de medewerkers van het museum in het omgaan met deze vele onzekere factoren.

Nieuwe initiatieven werden ontwikkeld en aangevangen zoals Buro Stedelijk, een nieuwe plek voor opkomende kunstenaars en vormgevers en gevestigd in het gebouw van het Stedelijk zelf, dat in 2023 activiteiten zal gaan ontplooiën. Ook was er reden voor een viering: de Badkuip, de nieuwbouw waarin sinds de komst van Rein Wolfs niet langer de vaste collectie maar tijdelijke exposities te zien zijn, bestond 10 jaar. Daarnaast heeft het bestuur verdere verbeteringen in de organisatie doorgevoerd, onder andere op het gebied van ICT. Naar aanleiding van een op initiatief van de OR uitgevoerd werkdrukonderzoek zijn gesprekken gevoerd en worden plannen verder ontwikkeld om de werkdruk voor het personeel te verlagen. Ook is het bestuur mede op verzoek van de raad met het managementteam aan de slag gegaan om het beleid op het gebied van duurzaamheid voor de komende jaren aan te scherpen.

Het Stedelijk heeft in 2022 weer een indrukwekkend programma aan tentoonstellingen en performances gerealiseerd. De verplaatsing van de vaste collectie naar de nieuwbouw werd succesvol afgerond met de opening van *Yesterday Today. Collectie tot 1950* en de spectaculaire solotentoonstelling van Anne Imhof in de kelder van de nieuwbouw leverde veel nationale en internationale bewondering op. Het Stedelijk oogstte ook veel aandacht en lof voor de film *White Balls on Walls*, waarin te zien is hoe ingewikkeld het kan zijn om het thema diversiteit en inclusie binnen een organisatie handen en voeten te geven. De film zet aan tot nadenken en actie, passend bij de maatschappelijke rol die het Stedelijk ook heeft. Vanuit die rol werd ook de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures* georganiseerd, die aantoonde dat ontwerpers een verschil kunnen maken in de klimaatproblematiek.

Leden van de raad van toezicht hebben dit jaar in totaal 15 maal in verschillende samenstellingen vergaderd, waarvan 12 maal in aanwezigheid van het bestuur. Van de 15 vergaderingen waren 7 voorbereidende vergaderingen van de Auditcommissie en 3 voorbereidende vergaderingen van de Remuneratie- en Nominatiecommissie. Bij haar taakvervulling neemt de raad hierbij de diverse toepasselijke codes in acht zoals de Governance Code Cultuur, de Ethische Code Musea, de Code Diversiteit en Inclusie en de Fair Practice Code en ziet erop toe dat het bestuur deze eveneens naleeft. Er is in januari een nieuw rooster van aftreden vastgesteld om te voorkomen dat in 2026 tegelijkertijd vier nieuwe leden moeten worden benoemd. Op 5 april werd Jos van Rooijen, raad van toezicht-lid en tevens voorzitter van de Auditcommissie herbenoemd voor een tweede termijn van vier jaar. De raad heeft de nodige stappen ondernomen voor herbenoeming van Carla Aalse,

Maarten Doorman en Homme ten Have. De jaarlijkse zelfevaluatie werd dit keer uitgevoerd onder externe begeleiding. Daarbij zijn individuele gesprekken gevoerd met de leden van de raad van toezicht, de leden van het bestuur en met de bestuurssecretaris. De uitkomsten zijn plenair besproken en waren positief. Ook heeft de raad of hebben leden van de raad regelmatig vergaderingen bijgewoond tussen het bestuur en de dit jaar vernieuwde Ondernemingsraad. De raad van toezicht heeft samen met het bestuur tijdens een strategiesessie onder andere het marketing- en communicatiebeleid van het museum diepgaand besproken. In het kader van de permanente educatie leerde de raad van toezicht meer over het educatiebeleid van het museum. De jaarrekening werd dit jaar in maart goedgekeurd en vastgesteld. Dit jaar voor het laatst onder begeleiding van BDO Accountants & Adviseurs; in 2022 heeft de raad van toezicht na een openbare aanbesteding Eshuis Accountants & Adviseurs als nieuwe accountant aangesteld.

In oktober kondigde de zakelijk directeur Jacqueline Bongartz haar vertrek aan per 31 december 2022 bij het Stedelijk. De raad is de procedure voor haar opvolging opgestart en heeft voor de tussenliggende periode Margot Gerené per 1 januari 2023 aangesteld als zakelijk directeur ad interim. De raad bedankt Jacqueline Bongartz voor haar enorme inzet en bijdrage onder andere aan de verdere professionalisering van het museum en met haar ook Rein Wolfs en alle vaste en freelance medewerkers en vrijwilligers, subsidiënten, sponsors, fondsen en begunstigers voor hun inzet en betrokkenheid in 2022.

De raad kijkt met grote verwachting uit naar het komende jaar, onder meer vanwege de grote financiële uitdaging waar het museum voor staat als gevolg van de coronapandemie, de energiecrisis en de inflatie. Maar ook vanwege de strategie die ontwikkeld zal worden voor het komende Kunstenplan 2025-2028, en de hernieuwde samenwerking tussen de gemeente en het Stedelijk met betrekking tot het beheer van de collectie.

Voor meer informatie over de nevenfuncties en het rooster van aftreden van de raad van toezicht zie de [website](#).

USE
REUSE
REPEAT

Zaalopname *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*

Foto: Tomek Dersu Aaron

1. DIT LIETEN WE ZIEN

Zaalopname Hito Steyerl. *I Will Survive*

Foto: Peter Tijhuis

TENTOONSTELLINGEN EN PUBLIC PROGRAM

In tegenstelling tot de twee voorgaande jaren die in het teken stonden van de coronapandemie en afgezien van de maand januari waarin musea vanwege een lockdown nog gesloten waren, kon in 2022 het tentoonstellingsprogramma vrijwel onafgebroken worden uitgevoerd. In totaal zijn er twaalf nieuwe exposities gerealiseerd, waaronder twee grote solotentoonstellingen, een aantal groepstentoonstellingen, presentaties van nieuwe aanwinsten en kleinere tentoonstellingen. Daarnaast vonden meerdere presentaties plaats van nieuwe aanwinsten en werd het Familielab opnieuw ingericht. Ook werd dit jaar de herinrichting van de vaste collectie met twee nieuwe delen voltooid. Halverwege 2022 kon het publieksprogramma, inclusief performances, weer worden opgestart. Hieronder volgen enkele hoogtepunten uit het tentoonstellingsprogramma en het Public Program.

TENTOONSTELLINGEN

Toen het museum eind januari de deuren opnieuw mocht openen, kon de overzichtstentoonstelling van Remy Jungerman, die zes weken in lockdown was geweest, weer worden getoond. Tegelijkertijd begon *I Will Survive*, de grote overzichtstentoonstelling van Hito Steyerl. In een complete vleugel op de begane grond van de oudbouw en in de IMC-zaal op de bovenverdieping konden bezoekers de verschillende ontwikkelingen in het oeuvre van deze kunstenaar ervaren: van haar vroege experimentele films tot de meer recente video-installaties en *performance lectures*. Steyerls kritische kijk op de wereld en op de netwerken en ontwikkelingen in de kunst is indringend en confronterend. Ze maakt zowel gebruik van de analoge beeldtaal van de kritische videojournalist als van de hyper-elektronische beeldtaal van videogames en de metaverse. Design en tentoonstellingsarchitectuur vormen een integraal onderdeel van haar recente installaties. De tentoonstelling kwam tot stand in nauwe samenwerking met Centre Pompidou en vond in het Stedelijk zijn meest uitgebreide vorm.

Het Stedelijk presenteerde in 2022 nog een grote solo van een belangwekkende vrouwelijke kunstenaar. Anne Imhof kreeg de eer de eerste tentoonstelling in de benedenverdieping van de nieuwbouw te realiseren nadat de collectieopstelling *STEDELIJK BASE* na vijf jaar was beëindigd. *Anne Imhof – YOUTH* ontstond als co-presentatie met de Hartwig Art Foundation en veranderde de 1.100 vierkante meter grote ruimte in een onheilspellend labyrint van lockers, plastic kratten, watervaten en gestapelde autobanden in combinatie met werken en materialen uit haar eerdere tentoonstellingen. Een soundrail met bewegende luidsprekers maakte het geheel tot een ruimte-vullende geluidssculptuur met performatieve aspecten. Haar meest recente films versterkten de beladen, dreigende en tegelijk sprookjesachtige atmosfeer. Integraal onderdeel van *YOUTH* was de stalen tentoonstellingsarchitectuur die Rem Koolhaas speciaal voor *STEDELIJK BASE* ontwierp. Zo belichaamde Imhofs totaalwerk de transitie van deze ruimte: van collectieopstelling naar een plek voor grote tijdelijke tentoonstellingen.

Zaalopname Anne Imhof – YOUTH

In *Abstracting Parables* werden drie bijzondere historische artistieke posities vanuit drie verschillende continenten bijeengebracht, alle drie op zoek naar vormen van abstractie: de Nederlands-Joodse schilder en componist Sedje Hémon, de Afro-Braziliaanse schilder, dichter, essayist, toneelschrijver en politiek activist Abdias Nascimento en de Pakistaanse kunstenaar en ontwerper Imran Mir. De tentoonstelling vond plaats binnen het kader van en werd samengesteld door het artistieke team van sonsbeek20->24, en maakte duidelijk dat er meer perspectieven op het modernisme mogelijk zijn. In die zin paste *Abstracting Parables* perfect in de ambitie van dekolonisering en de zoektocht naar meerstemmigheid in het Stedelijk. Uitgangspunt van deze ambitie is het besef dat er niet één maar meerdere modernismen bestonden, deels parallel, deels na elkaar.

De uiterst subtiele werken van Hémon, Nascimento en Mir leverden overduidelijk het bewijs daarvoor.

Dat geldt ook voor *Bad Color Combos* van Yto Barrada. Zij herinterpreteert het modernisme en onderzoekt culturele fenomenen, persoonlijke geschiedenissen en natuurlijke processen. Vanuit een feministisch en ecologisch perspectief brengt Barrada in haar werk verschillende thema's naar voren zoals de versnelling en vertraging van de tijd, moederschap, spel en kleur als materiaal. De modernistische colorfield-doeken van Frank Stella, prominent aanwezig in de museumcollectie, vertaalde zij in *Bad Color Combos* naar schilderijen die ze opbouwde uit textiel dat ze met natuurlijke plantenextracten in verschillende kleuren had geverfd.

Zaalopname Yto Barrada. *Bad Color Combos*

Zaalopname Sedje Hémon / Imran Mir / Abdias Nascimento. *Abstracting Parables*, tentoonstelling van sonsbeek20->24 in Stedelijk Museum Amsterdam

Foto's: Peter Tjhuus

Zaalopname Boris Mikhailov, *Untitled*, 2013, collectie Stedelijk Museum Amsterdam

Foto: Tomek Dersu Aaron

Zaalopname *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*

In de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures* werd duidelijk dat ontwerpers een belangrijk verschil kunnen maken op het gebied van duurzaamheid. Tachtig ontwerpers en bedrijven van over de hele wereld lieten met vernieuwende experimenten of juist door terug te grijpen op lokale kennis een radicaal andere kijk zien op materialen. Ze toonden daarnaast design dat zowel verantwoord als esthetisch, comfortabel en bereikbaar is. De tentoonstelling ging ook in op hoe de uitputting van de bodem samenhangt met praktijken van het kolonialisme, die nog altijd door sommige multinationals worden voortgezet. *It's Our F***ing Backyard* was voor het Stedelijk van groot belang om de essentiële kernwaarde van betrokkenheid ook in het tentoonstellingsprogramma een echte plek te kunnen geven.

De nieuwe publiekslieveling Sophie Douala veranderde in de derde editie van *POST/NO/BILLS* de omloop rond de historische trap in een verzameling duizelingwekkende visuele patronen – nieuw werk waarin zij reageert op de effecten van de pandemie. Het was in het Stedelijk een van de meest gefotografeerde werken in 2022. In deze doorgangsruijme liet het Stedelijk kort na de Russische invasie in Oekraïne ook belangrijk kritisch fotowerk van de Oekraïense kunstenaar Boris Michailov zien – twee grote foto's uit de eigen collectie en een serie werken in bruikleen van een verzamelaar.

In de IMC-zaal, op het snijvlak van twee collectieopstellingen, werd een multimedia-sculptuur van de jonge kunstenaar Özgür Kar getoond, de recente aanwinst *At the End of the Day*. Bezoekers konden een mysterieuze animatiefiguur ontmoeten,

die opgesloten zat in een imposante geluidsruimte, terwijl er teksten klonken die afkomstig waren van het internet – boodschappen die van invloed zijn op ons zelfbeeld.

Tegen het einde van het jaar opende het museum *When Things Are Beings*. *Voorstellen voor de Museumcollectie*, een tentoonstelling in de tweejaarlijkse reeks van de Gemeentelijke Kunstaankopen, waarin in deze editie werk van 24 kunstenaars en ontwerpers werd getoond. In de projecten worden de materiële en immateriële wereld met elkaar verbonden en verbanden gelegd tussen ideeën en objecten, en tussen spiritualiteit en materialiteit.

Foto: Maarten Nauw

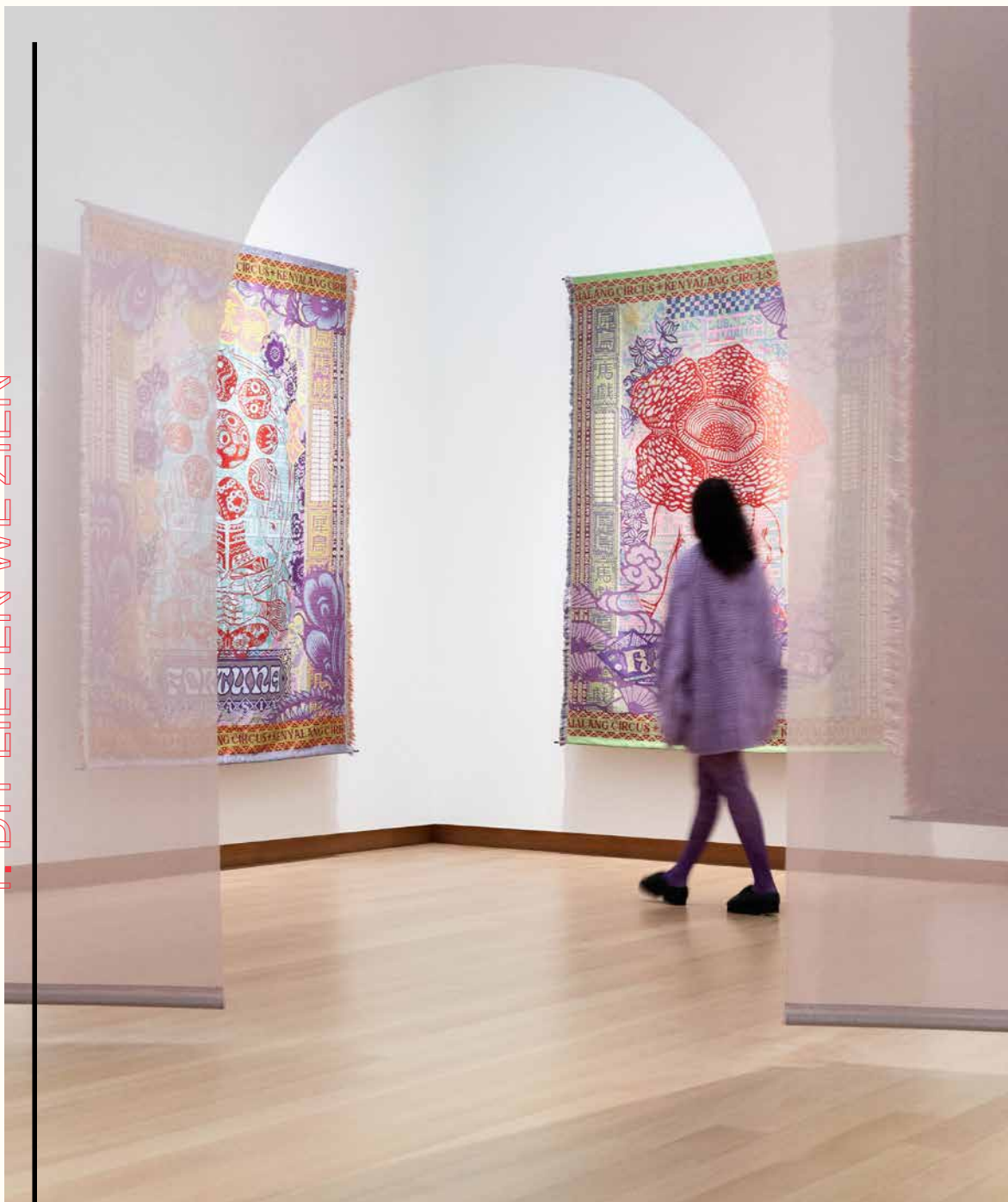

Foto: Nina Schollaardt

Zaalopname *When Things Are Beings*. Voorstellen voor de Museumcollectie

Foto: Esmee Jakubowski

Installatiebeeld Sophie Douala. *Follow the Black Rabbit*. POST/NO/BILLS #3

Foto: PH.G.J. van ROOIJ

Zaalopname Özgür Kar. *At the End of the Day*

COLLECTIEPRESENTATIES

In 2022 werd het proces van herinrichting van de museumcollectie afgesloten. Na het opleveren van *Tomorrow is a Different Day*. *Collectie 1980 - nu* in de herfst van 2021, kon in februari *Everyday, Someday and other Stories*. *Collectie 1950 - 1980* worden geopend. Ook hier werd voor een thematische insteek gekozen. Door het combineren van bekende en onbekendere werken uit de collectie worden nieuwe verhalen verteld. Enkele hedendaagse werken in de opstelling trekken bepaalde thema's door naar het heden en geven het verleden een extra actualiteit. *Everyday, Someday and other Stories*. *Collectie 1950 - 1980* is een belangrijke stap in het proces van verbreding van de collectie, en toekomstige gerichte aanwinsten kunnen die doelstelling nog verder waarmaken. Met de realisering van deze tweede nieuwe collectieopstelling is de bovenverdieping van de oudbouw nu de plek voor verschillende kunstgeschiedenissen uit de periode van 1950 tot vandaag. In september 2022 werd op de begane grond van de oudbouw ook het derde deel van de nieuwe collectieopstelling gepresenteerd aan het publiek: *Yesterday Today*. *Collectie tot 1950*. Ook in deze opstelling werd gekozen voor een thematische invalshoek met meerdere perspectieven. Kunst en vormgeving zijn hier in meerdere zalen meer met elkaar verweven en in verband gebracht met maatschappelijke ontwikkelingen zoals industrialisatie, kolonialisme, armoede en ideologieën die leidden tot oorlog en verzet. Maar ook met artistieke bewegingen zoals de Amsterdamse School, functionalisme, De Stijl, Bauhaus, CoBrA en de avant-garde rondom Kazimir Malevich en Olga Rozanova. Meer dan voorheen zijn vrouwelijke makers voor het voetlicht gehaald; ongeveer een derde van de getoonde makers is vrouw. Er is werk te zien van onder meer de Joffers, Else Berg, Anna Boch, Nola Hatterman,

Charley Toorop, Anneke van der Feer tot Margaret Kropholler, Charlotte Perriand en Frieda Hunziker.

Met het opleveren van de compleet nieuwe collectieopstelling is het grootste deel van het historische gebouw uit 1895 een plek geworden voor de collectie en is de nieuwbouw voorbehouden aan tijdelijke tentoonstellingen.

PUBLIC PROGRAM

In de loop van 2022 kon het Public Program, inclusief het performance-programma, na verschillende lockdowns en coronamaatregelen weer deels worden opgestart. In de zomer vond vier keer de performance *rock to jolt [] stagger to ash* (2021) van Alexis Blake plaats in het kader van het Holland Festival en in samenwerking met het Mondriaan Fonds. Op en rondom de monumentale trap van de oudbouw van het Stedelijk vibreerde het museum onder de doordringende klanken van klaagzangen die in de Griekse Oudheid verboden waren. Met dit epische optreden, waarin Blake de emanciperende kracht van het uiten van diepe emoties benadrukt, won ze in 2021 de Prix de Rome. Michele Rizzo, die met zijn meeslepende werk bruggen slaat tussen dans, nachtcultuur en transcendentie, was in 2022 twee keer met een performance te gast in het museum, beide malen in samenwerking met Julidans. In juli werd in de IMC-zaal het werk *REACHING* uit 2021 uitgevoerd. En in september vond in de Schiphol-entree in het kader van 10 jaar Badkuip de performance *Higher xtn* uit 2019 plaats, onderdeel van de collectie van het Stedelijk. 2022 kende twee afleveringen van de Videoclub, waaronder in november een speciale editie in samenwerking met IDFA, waarin het werk van Ansuya Blom centraal stond, gevolgd door een gesprek met curator Monika Szewczyk.

Foto's: Daniel Nicolas

Alexis Blake. *rock to jolt [] stagger to ash*, winnend werk Prix de Rome 2021, performance in samenwerking met Holland Festival, juni 2022

Michele Rizzo. *Higher xtn.*, 2019, collectie Stedelijk Museum Amsterdam, performance tijdens de Badkuipviering op 24 september 2022

Zaalopnames *Everyday, Someday and other Stories*

Foto's: Peter Tuijthuis

Badkuiplezing 24 september 2022

Foto: Ernst van Deursen

Op zaterdag 24 september presenteerde het Stedelijk de eerste editie van de jaarlijks terugkerende 'Badkuiplezing', waarin toonaangevende denkers reflecteren op actuele vraagstukken in de kunstwereld. Naar aanleiding van het 10-jarig jubileum van de nieuwbouw stond in deze eerste editie de toekomst van het museum zelf centraal en die van kunstinstituten in het algemeen. Hoe verhoudt de rijke, maar ook problematische geschiedenis van dit instituut zich tot de uitdagingen en ambities van de 21e eeuw? Dr. Yvette Mutumba, medeoprichter van Contemporary And (C&) en als curator-at-large betrokken bij het Stedelijk, sprak over haar visie op de hedendaagse ontwikkelingen in de museumwereld. Aansluitend gaf schrijver Bas Heijne met een gesproken column zijn eigen kritische blik op de positie van het Stedelijk en de middag werd afgesloten met een vraaggesprek met directeur Rein Wolfs. Verder spraken op zaal Stedelijk-curator Britte Sloothaak en professor Mieke Bal over interdisciplinair onderzoek binnen de kunstgeschiedenis.

Tot slot organiseerde het Stedelijk samen met De Appel het symposium *Drawing Faces (in Terror Times)*. Dit programma kwam voort uit een onderzoek dat is uitgevoerd door De Appel's 2021-2022 Curatorial Fellow Edwin Nasr. Het tweedaagse programma vertrok vanuit het portret *The Neighbour* (2005) geschilderd door de in Amsterdam wonende Zuid-Afrikaanse kunstenaar Marlene Dumas. De geportretteerde is Mohammed Bouyeri, die een levenslange gevangenisstraf uitzit voor de moord op Theo van Gogh in 2004.

Je hoeft geen kenner te zijn om van kunst te genieten. Tijdens het maandelijkse programma Meet the Masters konden deelnemers steeds kennismaken met één centrale, invloedrijke kunstenaar en werd een 'master' bekeken door de ogen van diverse gasten die op een bevlogen manier – in uiteenlopende vormen – hun fascinatie deelden. Op het programma stonden steeds speedtours, een workshop, een dj en andere toegankelijke activiteiten, om zo nieuw publiek aan te trekken dat cultureel geïnteresseerd is,

Tanzmanschine performance tijdens de Museumnacht

Foto: Maarten Nauw

maar ook op zoek is naar een inspirerende ontmoetingsplek. Tijdens Meet the Masters werden regelmatig actuele maatschappelijke thema's aangesneden, zoals tijdens de editie over Kazimir Malevich. Want geboren in Kyiv uit Poolse ouders, heeft Malevich altijd te boek gestaan als een Russische kunstenaar. Dat beeld moet, zeker met het oog op de huidige ontwikkelingen in deze regio, bijgesteld worden. In het publieksprogramma Meet the Masters gingen denkers en makers vanuit verschillende invalshoeken in gesprek over cultuurpolitiek, verschuivende inzichten en de westerse blik.

De Museumnacht is een mooie traditie waar bij jongeren zich jaarlijks in groten getale naar musea begeven. Door de jaren heen kwam de nadruk meer op het feestelement te liggen. Met ingang van 2022 stuurden we bewust terug naar de inhoud. Met aansprekende gasten zoals Hang Youth-frontman Abel van Gijlswijk en een avatar-workshop van kunstenaar Tailo Neri werd het publiek

verleid om kennis te maken met het werk van Anne Imhof en vele anderen. Ruim vijfduizend jongeren bezochten dit jaar het Stedelijk tijdens Museumnacht en zeer velen van hen gingen op zaal met elkaar in gesprek over wat ze daar ontdekten. Het Stedelijk Museum sloeg voor deze editie van de Museumnacht ook de handen ineen met Cinema De Vlucht, het nieuwe filmhuis in Amsterdam Nieuw-West. Aanleiding hiervoor was de tentoonstelling van Yto Barrada. *Bad Color Combos*. In 2006 richtte Barrada de Cinémathèque de Tanger op, het eerste filmhuis en cultureel centrum van Noord-Afrika. Cinema De Vlucht kent eenzelfde buurtfunctie en bood tijdens Museumnacht daarom een doorlopend programma aan van shorts, gemaakt door zeven talentvolle jonge makers uit Nieuw-West. Pendelbussen brachten het publiek van het Stedelijk Museum naar Cinema De Vlucht.

2. VANUIT DE COLLECTIE BEKEKEN

Mirjam Cahn, *Dentata*, 2020, collectie Stedelijk Museum Amsterdam, verworven met steun van Freddy Insinger en de begunstigers van het Stedelijk Museum Fonds

COLLECTIEBEHEER, ONDERZOEK EN PUBLICATIES

Ondanks een beperkt eigen aanwinstenbudget wist het Stedelijk de collectie in 2022 met veel aankopen en schenkingen te verrijken. Veel van deze schenkingen zijn substantieel te noemen en dragen bij aan de beleidsvisie ten aanzien van de ontwikkeling van de collectie. In 2022 koos het museum vooral voor werken rondom de thema's betrokkenheid en diaspora en zocht het actief naar mogelijkheden om bestaande collectielijnen te verdiepen en nieuwe ontwikkelingen te signaleren.

AANWINSTEN

De aanwinst van een sleutelwerk van de Roemeense kunstenaar Ana Lupas, dat het museum kon verwerven dankzij steun van het Mondriaan Fonds, de VriendenLoterij en het Tijl Fonds, is een goed voorbeeld van betrokkenheid. *Coats to Borrow* uit 1989 bestaat uit zes door de kunstenaar handgemaakte jassen die hangen en liggen op oranje geschilderde metalen meubelstukken. Lupas maakte ze uit oude kledingstukken en textiel en liet ze rouleren binnen haar Roemeense kennissenkring, zolang het regime van Ceaușescu aan de macht zou zijn. De kledingstukken met de namen van kortstondige gebruikers getuigen van de sociale relaties van een groep makers die door de communistische repressie niet in het openbaar in verzet kon komen. Een ander voorbeeld van betrokkenheid vond zijn plek in de collectie vormgeving. Met ruimhartige steun van de Vereniging Rembrandt kon het museum van het kunstenaarsduo DRIFT het werk *Volkswagen Beetle 1980* (2018) uit de serie *Materialism* verwerven. Op poëtische wijze vraagt DRIFT aandacht voor de impact van de mens op onze omgeving, in dit geval door een auto terug te brengen tot de grondstoffen waaruit die is gemaakt. Het werk nodigt uit tot bezinning over hoe we omgaan met grondstoffen die tot onze beschikking staan.

Ook het verworven werk van de Azerbeidzjaanse kunstenaar en schrijver Babi Badalov is geëngageerd. Naast de aankoop van een groot doek, kreeg het museum een serie tekeningen van Badalov geschonken. Zijn werk toont hoe kritische en activistische posities snel worden opgenomen in de artistieke canon en vervolgens gecommercialiseerd. In 2022 kocht het museum eindelijk werk van de Guerrilla Girls aan – een tot voor kort belangrijke omissie in de collectie van het Stedelijk. Met de verwerving van verschillende T-shirts en posters van dit invloedrijke collectief kan hun belangrijke rol in het aan de kaak stellen van seksisme en racisme in de kunst worden onderstreept.

Naast betrokkenheid vormt het begrip diaspora een belangrijke lijn in het verwervingsbeleid van het museum. Mooie voorbeelden van deze lijn zijn een schilderij van Buhlebezwe Siwani (aangekocht met midelen uit het Van Berckel-Boehmer Fonds), *Don't tell me kwaku anansi* van Anya Paintsil, drie glazen objecten van Melvin Anderson en grafisch werk van Serana Angelista. Voor de collectie fotografie kocht het museum van Sara Blokland *De dag dat mijn vader Surinamer werd* uit 2010 en *Mother's History* uit 2014. Bijzonder zijn ook een twintigtal tekeningen en een schetsboek van Nola Hatterman, die recent zijn opgedoken.

Foto: Jet Blokhuis

Intake van zes vitrines van Jan Slothouwer en William Graatsma uit 1960-1970, objectnummer: 2021.0283.2 (1-7). In 2021 geschenken door de erven William Graatsma (Maastricht)

Andere belangrijke aanvullingen op de collectie waren twee schilderijen van Miriam Cahn, waarin zij focust op aspecten van vrouwelijkheid. Het museum kon deze aankoop, die vooruitloopt op een tentoonstelling van het oeuvre van deze schilder en tekenaar, realiseren dankzij de genereuze steun van twee schenkers, aangevuld met middelen van het Stedelijk Museum Fonds. Een belangrijke aanwinst voor de collectie industriële vormgeving waren zes stalen buismeubels uit de jaren 1920/1930 van verzamelaar P. Muller uit Amsterdam: vijf schenkingen en een aankoop. Hieronder bevinden zich vier meubels van Marcel Breuer – met als belangrijkste stuk de aangekochte fauteuil B3 (ook wel bekend als *Wassily* naar Wassily Kandinsky die de fauteuil in zijn Meisterhaus in Weimar had). De fauteuil was het eerste stalen buismeubel dat Breuer in 1925 ontwierp, en het nu verworven exemplaar is een vroege uitvoering.

Het is voor het Stedelijk belangrijk om signalerende aankopen te doen van jonge kunstenaars. In 2022 waren dat onder meer een grote multimedia-installatie van Özgür Kar (met middelen uit het Stedelijk Museum Fonds), een tekstueel werk van Nora Turato, een vroege film van Steffani Jemison als knipoo naar een bekend werk uit de kunstgeschiedenis van Bas Jan Ader, en twee werken van Hana Miletic die model staan voor de nieuwe beleidslijn in de fotografiecollectie: een focus op het snijvlak van fotografie en beeldende kunst.

Ten slotte werden uit de tentoonstelling *When Things Are Beings. Voorstellen voor de museumcollectie* binnen de traditie van de Gemeentelijke Kunstaankopen werken van de volgende kunstenaars en ontwerpers aangekocht: Yinka Buutfeld, Hatutamelen (James Noya), Saskia Noor van Imhoff, Marcos Kueh, Sabine Marcelis, Chequita Nahar, Ana Navas en Antonio Jose Guzman & Iva Jankovic.

SCHENKINGEN

In 2022 ontving het Stedelijk vele schenkingen die de collectie enorm verrijken, zoals de bijzonder genereuze schenking van galeriehouder Fons Welters, die een bijzonder beeld geeft van de kunst in Amsterdam en Nederland in de afgelopen decennia. De schenking bevat werk van kunstenaars als Matthew Monahan, Jennifer Tee, Berend Strik, Evelyn Taocheng Wang, Erik van Lieshout, Joep van Lieshout, Maria Roosen, Saskia Noor van Imhoff, Olga Balema en is vanwege het beeld van het culturele klimaat van Amsterdam en vanwege het bemiddelen van belangrijke artistieke posities voor het Stedelijk van grote betekenis.

Een andere belangrijke schenking betreft het omvangrijke archief van ontwerper Wim Crouwel (1928-2019). Het zeven meter lange archief bevat onder meer redevoeringen, academiestudies en vele grafische ontwerpen. Het archief is al deels openbaar toegankelijk en kan door studenten en onderzoekers geraadpleegd worden via de bibliotheek. Daarnaast ontving het Stedelijk van de erven W.H. Crouwel enkele kunstwerken van Josef Ongenae, Claes Oldenburg en Ryan Gander, die welkomme aanvullingen op de collectie zijn. Van Amar Singh ontving het museum meerdere schilderijen van internationaal belangrijke vrouwelijke makers als Loie Hollowell, Angela Heisch en Hwami Kudzanai-Violet. Van een andere particuliere schenker kwam een schilderij van Rachel Jones. Ook werken van jonge makers als Nora Turato en Ghita Skali werden geschenken. Van Mimmo Paladino ontving het museum een nieuw schilderij als aanvulling op een eerder werk in onze collectie. Remy Jungerman schonk het Stedelijk zijn belangrijke sculptuur *FODU. Ultimate Resistance* uit 2014 na zijn succesvolle overzichtstentoonstelling in het museum.

RESTITUTIE

Na een lange procedure werd in 2022 het werk *Bild mit Häusern* van Kandinsky aan de erven gerestitueerd, na een besluit van het College van B&W van de Gemeente Amsterdam. Daarmee kwam een einde aan een kwestie die de gemoederen langdurig bezighield.

BEHOUD EN BEHEER

In 2022 stond het installeren van de nieuwe vaste collectieopstelling centraal. Daarnaast hebben de afdeling Art Handling en het Registrarbureau veel werk verzet om alle externe bruikleenaanvragen voor te bereiden voor transport en waar nodig te begeleiden. Ook werkten medewerkers van beide afdelingen mee tijdens de op- en afbouw van alle tentoonstellingen. Naast deze aanzienlijke collectiebewegingen en de basistaken van behoud en beheer van de collectie, is verder gewerkt aan het uitrollen van de digitale standplaatsregistratie, waarmee in 2021 al werd begonnen. Alle standplaatsen, verpakkingen en collectiestukken moeten worden voorzien van een unieke barcode, waarmee collectiestukken per scanner op een standplaats of in een verpakking geregistreerd kunnen worden. De administratie gebeurt vervolgens digitaal, wat efficiënter en minder foutgevoelig is dan handmatige verandering in de databank. Ook is het hierdoor mogelijk om in minder tijd grote hoeveelheden objecten te verplaatsen. In 2022 zijn circa 25.000 objecten uit de collectie van een barcode voorzien. In totaal hebben nu ongeveer 45.000 objecten een barcode. Ten slotte is er dit jaar ook nauw samengewerkt met het Amsterdam Museum en de gemeente Amsterdam om tot een nieuwe collectiebeheerovereenkomst te komen tussen de musea en de gemeente.

RESTAURATIES

De collectie van het Stedelijk is materieel en technisch zeer divers, wat betekent dat de conservering van de objecten om een uiteenlopende aanpak vraagt. Voor behandelings- en onderzoeksprojecten wordt vaak (inter)nationaal samengewerkt met andere instituten, externe restauratoren en stagiairs van opleidingen. De resultaten hiervan worden regelmatig uit in wetenschappelijke publicaties en presentaties.

Naast de reguliere en tentoonstellingsgerelateerde restauraties zijn er in 2022 een aantal in het oog springende projecten gerealiseerd. Een belangrijk project is een breed onderzoek naar de conditie, materiaal en techniek van de 23 schilderijen van Kazimir Malevich in de collectie van het Stedelijk. Dergelijk onderzoek is belangrijk voor een goed fysiek beheer van de werken en geeft bovendien veel informatie over de werkwijze die Malevich hanteerde. In 2022 zijn verschillende voorbereidende werkzaamheden uitgevoerd zoals het ordenen van de aanwezige (restauratie)documentatie, literatuurstudie, het scannen van alle bestaande foto's en nieuwe (analytische) fotografie van de schilderijen. Dit laatste geeft al een eerste indruk van de werkwijze van Malevich: op verschillende schilderijen zijn duidelijke compositiewijzigingen te zien ten opzichte van de ondertekening. Het onderzoek is mogelijk gemaakt door de genereuze steun van de Brook Foundation en de VriendenLoterij.

De twee reliëfs van de Thaise kunstenaar Chavalit Soemprungsuk die in 2022 werden gerestaureerd, zijn ook het vermelden waard. Deze geometrische abstracte werken verkeerden in slechte staat en waren sinds de verwerving in 1971 niet meer tentoongesteld. Hoewel technisch moeilijk, is het na uitgebreid vooronderzoek gelukt om de werken zo goed mogelijk te herstellen en te kunnen tonen.

Ten slotte zijn ook drie monumentale krijttekeningen van Jan Toorop behandeld. Het betreffen voorstudies voor zijn tegeltableaus in de Beurs van Berlage: *Het verleden*, *Het heden* en *De toekomst*. Om deze tekeningen begin 2023 in de tentoonstelling *Modern* te kunnen tonen, was het vooral noodzakelijk de dragers te stabiliseren. De restauratie van de werken van Soemprungsuk en Toorop zijn mogelijk gemaakt door de financiële steun van de VriendenLoterij.

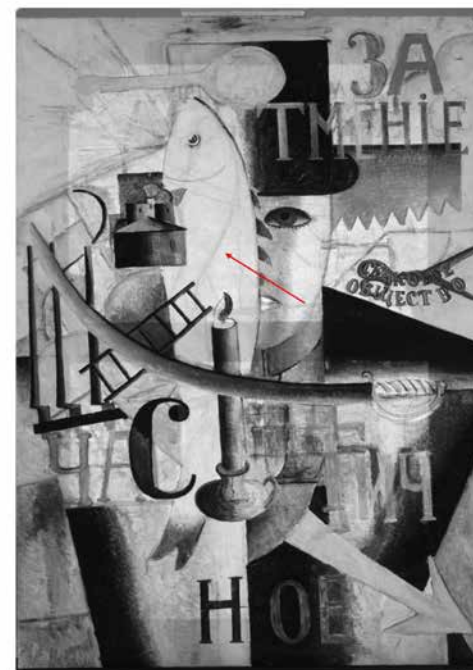
INFORMATIE EN DOCUMENTATIE

De leeszaal van de kunsthistorische bibliotheek van het Stedelijk is sinds 26 januari weer op afspraak open (van dinsdag tot en met donderdag) om boeken, tijdschriften en andere documentatie in te zien. Ruim 600 mensen bezochten in 2022 de leeszaal. Tijdens de jubileumviering '10 jaar Badkuip' op 24 en 25 september werd bovendien een succesvolle boekenverkoop georganiseerd. De bibliotheek deelde via het Instagramkanaal @stedelijkmuseumlibrary bijzondere aanwinsten en nieuwtjes – het account telt inmiddels ruim 4.500 volgers. De populairste berichten gingen dit jaar over de heropening van de leeszaal, de boekenverkoop en het afscheid van afdelingshoofd Michiel Nijhoff.

Het Stedelijk schafte dit jaar ruim 1.500 publicaties aan en inmiddels bevinden zich meer dan 1.500 tijdschrifttitels in de collectie. Marieke Sanders schonk het archief van haar tante, Greet ten Holte. In het kader van het verschijnen van de monografie *Greet ten Holte, wegbereider van het internationaal cultuurbeleid* door Roosmarijn Hompe (uitgeverij Waanders) vond een boekpresentatie in het auditorium plaats. In 2021 ontving de bibliotheek van Fred Leferink niet alleen een aanzienlijke schenking van boeken over Chinese kunst, maar ook middelen om deze boeken te catalogiseren – wat in 2022 is afgerond. Ook de schenking van Sasha Dees

Links: K. Malevich, *Een Engelsman in Moskou*, 1914. Rechts: de infraroodfoto van hetzelfde werk waarin duidelijke veranderingen van de oorspronkelijke compositie zijn te zien. De vis was bijvoorbeeld in de ondertekening veel kleiner dan in de uiteindelijke versie in olieverf

Foto's: Collectie Stedelijk Museum Amsterdam / Rik Klein Golink

over Caraïbische kunst werd dit jaar gecatalogiseerd. Verder ontving het Stedelijk boeken uit het archief van de in 2018 overleden oud-conservator Dorine Mignot, en boeken uit de collectie van oud-conservator Hripsimé Visser. Daarnaast is er dit jaar verder gewerkt aan de voorbereiding van de overdracht van het Stedelijk bedrijfsarchief tot 2005 aan het Stadsarchief Amsterdam.

Door het collectieregistratieteam werden in 2022 bijna 2.800 nieuwe objectrecords aangemaakt in de collectiedatabase Adlib en vond een intake plaats van ruim 100 aanwinsten. Tijdens zo'n intake worden nieuw binnengekomen objecten, in samenwerking met de afdelingen Restauratie en Art Handling, fysiek gecontroleerd. Daarnaast is het project

Retrospectieve verwerking van aanwinsten uitgevoerd, mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het Mondriaan Fonds. Circa 70 dossiers werden daarbij afgerond, vaak met meerdere objecten per dossier en een aantal dossiers wordt nog met terugwerkende kracht afgerond. Ten slotte vond ook de retrospectieve analyse en de verwerking van de grafische deelcollectie plaats, waarbij ook geschikte trefwoorden binnen deze deelcollectie werden bepaald.

Op de fotoafdeling werden bijna 9.000 verzoeken ontvangen en beantwoord. De onderwerpen varieerden van algemene vragen tot in- en externe beeldaanvragen, inlichtingen over copyright en filmopnames in het museum, de verkoop van promotionele artikelen, fotoshoots, historisch beeldmateriaal en depotbezoek. Daarnaast werden

Foto: Ronald Smits

DRIFT, Volkswagen Beetle 1980, 2018, uit de serie Materialism. Collectie Stedelijk Museum Amsterdam, verworven met steun van de Vereniging Rembrandt en de VriendenLoterij

ruim 500 collectierecords in Adlib voorzien van een betere afbeelding. Hiervoor zijn er bijna 400 werken getransporteerd naar de fotostudio voor nieuwe fotografie.

Wat betreft applicatiebeheer werden enkele verbeteringen doorgevoerd, zoals een update van het museumbrede Document Management System (DMS) 360 en de hieraan gekoppelde collectiedatabase Adlib. Ook werden werkzaamheden uitgevoerd rond Adlib Ingester ten behoeve van de opslag en koppeling van afbeeldingen aan de objectrecords. Het project Axiell Move (track and trace) is daarnaast verder uitgerold en verbeterd. In directe samenwerking met depotbeheer en collectieregistratie werden ten slotte innovaties doorgevoerd op het vlak van standplaats- en verpakingsregistratie, en verpakkingsoverzichten in Adlib.

ONDERZOEK & PUBLICATIES

Onderzoek is een pijler in het museumbeleid en vormt de basis voor veel activiteiten in het Stedelijk – naar objecten en kunstenaars uit de collectie, de institutionele geschiedenis, kunstgerelateerde sociaal-maatschappelijke thema's, representatie, engagement, kennisvorming, participatie, inclusie en de manier waarop verhalen verteld worden. Het onderzoek dat gedaan wordt, resulteert steeds vaker in een publicatie via een van onze kanalen, en bijna ook altijd op stedelijkstudies.com.

Het onderzoek in het Stedelijk staat niet op zichzelf, maar gebeurt vaak in samenwerking met diverse instituten in Nederland zoals de Universiteit van Amsterdam, Vrije Universiteit Amsterdam, Universiteit Utrecht, Universiteit Leiden, Radboud Universiteit, Hogeschool InHolland en de Reinwardt

Academie. Vanuit deze instituten ontvangt het Stedelijk stagiairs die werken als curator in opleiding of onderzoeksassistent in het team van Curatoren en Onderzoek (C&O). In deze samenwerkingsverbanden leiden we niet alleen toekomstige generaties op, maar wordt er ook handwerk verricht waardoor C&O beter in staat is om onderzoeken te delen. Ook doen verschillende onderzoeksgroepen uit deze instellingen onderzoek naar objecten en kunstenaars uit de collectie onder begeleiding van C&O. Een voorbeeld hiervan is een onderzoeksgroep van masterstudenten Moderne- en hedendaagse kunst van de Universiteit Utrecht die onderzoek verrichtte naar Oost-Europese kunstwerken uit de collectie. Voor de onderzoeken die gedaan worden door studenten wordt nog naar een geschikte vorm gezocht om de geproduceerde kennis te delen.

De online collegereeks over Russische kunst – een samenwerkingsproject van de UvA, het Van Abbemuseum en het Stedelijk Museum – kreeg in 2022 een live vervolg met werken op locatie in de bibliotheek, met een depotbezoek (in het Van Abbe en het Stedelijk) en college (in het Stedelijk).

Naast de institutionele geschiedenis die werd onderzocht in *Stedelijk Studies Journal* # 11: *Stedelijk Museum Amsterdam 125 Years*, werd voor deze publicatie bekeken hoe historische institutionele mechanismen kunnen helpen bij de constructie van een museum. Sociaal-maatschappelijke thema's zoals de oorlog in Oekraïne resulteerden in onderzoek naar de rol van het museum als cultureel diplomaat (*Szine* #2 *Culturele Diplomatie*). Daarnaast zijn thema's uit ons collectieplan sturend in onderzoek, zoals de diaspora als model voor representatie van verwervingen en tentoonstellingen, wat leidde tot het *peer reviewed Stedelijk Studies Journal* # 12: *Notes on Diaspora*.

We ontwikkelden 'research logs' waarin vragen kunnen worden gesteld, bijvoorbeeld over het verschil tussen kunsthistorisch en cultureel theoretisch denken en welk effect beide denkwijzen hebben op museumbeleid. Daarnaast werd time-based media onderzocht en op welke wijze dergelijke mediakunst het best kan worden vastgelegd. Onderzoek in het Stedelijk richtte zich ook op werk in de collectie uit de voormalige Sovjet-Unie en Centraal Azië en op de collectie die voorheen bekend was als de 'Russische avant-garde'. Interviews met curatoren waarbij kunstenaars hun werkwijze en manier van denken delen met publiek maakten deel uit van het onderzoekstraject en ook deze uitkomsten werden verwerkt in de research logs. Onderwerpen waren onder andere bezoeken aan kunstenaars, archieven en collectioneers, interviews met kunstenaars en reflecties op onderzoeksresultaten.

Om de manier van kennisvorming en kennisoverdracht te versoepelen en leesbaarder te maken, worden denkers gevraagd niet om een essay te schrijven, maar juist een interview te geven. Dit wordt doorgevoerd in bijna al onze publicatiemodellen, van *Szines* tot *research logs* tot het *Stedelijk Studies Journal*, en naast de essays die werden gepubliceerd rondom de Gemeentelijke Kunstaankopen, de Badkuiplezing, de Tilting Axis Fellowship en overige activiteiten, zoals tentoonstellingen die door het jaar heen plaatsvonden. Het Stedelijk gaf dit jaar in samenwerking met *sonsbeek20->24* drie fysieke publicaties uit over de kunstenaars Abdias Nascimento, Sedje Hémon en Imran Mir.

Het onderzoeks- en publicatiemodel van het Stedelijk gaat uit van inclusie en participatie. We realiseerden daarom een actieve samenwerking met diverse personen en op verschillende kennisniveaus: van studenten tot conservatoren, van onderzoekers tot

geavanceerde en gelauwerde denkers. Deze vorm van samenwerkingen die veelal op stedelijkstudies.com zijn gepubliceerd, leidde tot een verhoogd aantal bezoekers op de website (circa 85% nieuwe gebruikers) die gebruikmaken van de kennisproductie van het museum.

BRUIKLENEN

In 2022 ontving het museum 78 bruikleen-aanvragen met een tentoonstellingsbegin in 2022. Uiteindelijk zijn 98 werken uitgeleend. 6 bruikleenaanvragen betroffen tentoonstellingen met meerdere *venues*. Ook dit jaar had het Stedelijk nog te maken met de

gevolgen van de coronapandemie, zoals veranderende bruikleendata en afzeggingen. Meer dan de helft van de aangevraagde werken waren schilderijen, maar ook werken op papier zijn vaak op reis geweest. Een groot aantal bruiklenen, variërend van Frieda Hunziker tot Melle, ging met name uit naar Nederlandse musea, kleinere en grotere. Maar ook gingen veel werken naar tentoonstellingen in internationale musea, van Philip Guston in Museum of Fine Arts Boston tot Magdalena Abakanowicz in Tate Modern, Chagall in Schirn Kunsthalle, Patricia Kaerssenhout in Kunstmuseum Wolfsburg en vele meer.

Buhlebezwe Siwani, *Inkanyamba*, 2021, collectie Stedelijk Museum Amsterdam, verworven met steun van het Van Berckel-Boehmer Fonds

3. ONZE MAATSCHAP- PELIJKE BETEKENIS

Podiumgesprek tijdens de première van de documentaire *White Balls on Walls*

Foto: Stedelijk Museum Amsterdam

FOCUS OP DIVERSITEIT EN DUURZAAMHEID

Het Stedelijk is een museum midden in de maatschappij en zich bewust van de publieke rol die het heeft. In lijn met de kernwaarden 'betrokken' en 'verantwoordelijk' en in lijn met de nieuwe ICOM-definitie voor musea, waarin onder meer gesteld wordt dat musea toegankelijk en inclusief behoren te zijn, blijven we diversiteit en duurzaamheid bevorderen. We willen in de toekomst de impact van het museum beter meetbaar maken. Daartoe is in 2022 in kaart gebracht welke SDG-doelen (de zeventien Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties) en welke ESG-doelen (op het gebied van Environmental, Social en Governance) voor het museum van toepassing zijn. Governance wordt elders in dit jaarverslag beschreven, de overige doelen die voor het museum relevant zijn, vallen binnen twee pijlers: Diversiteit en Inclusie en Duurzaamheid. Hierop is en wordt beleid ontwikkeld waarvan in dit hoofdstuk verslag gedaan wordt.

DIVERSITEIT EN INCLUSIE

Het beleid Diversiteit en Inclusie, dat in 2021 geschreven werd, is in 2022 geconcretiseerd en meetbaar gemaakt, zowel ten behoeve van de interne sturing als de externe verantwoording. Het beleid is ontwikkeld langs de lijnen van de 'vier P's' uit de Code Diversiteit en Inclusie: programmering, personeel, publiek en partners. Deze worden hieronder toegelicht.

Qua programmering vormde in 2022 de nieuwe collectieopstelling een belangrijk onderdeel. Deze herbergt perspectieven die niet eerder getoond zijn, met een belangrijke rol voor vrouwelijke makers, kunstenaars en vormgevers uit diaspora's die historisch gemarginaliseerd zijn binnen de kunstwereld, en met oog voor de maatschappelijke context waarin werk gemaakt is. Bekende namen delen het podium met onbekendere, en nieuw ontdekte werken krijgen de kans om uit te groeien tot publiekslievelingen.

In het huidige Kunstenplan legde het Stedelijk de ambitie neer om minimaal een keer per jaar een grote solo- of groepstentoonstelling te programmeren van een maker of makers met een niet-West-Europese of Noord-Amerikaanse achtergrond. In 2022 werd ruimschoots aan die belofte voldaan, bijvoorbeeld door de tentoonstelling gemaakt door het team van sonsbeek20->24. Zij brachten met de oeuvres van Sedje Hémon, Imran Mir en Abdias Nascimento een nieuwe kijk op het modernisme en maakten het museum bewust van de aanwezigheid van blinde vlekken op dit gebied. Ook het programma Meet the Masters is een platform voor meerstemmigheid, met ruimte voor een activistisch geluid. Zo sprak schrijver Abdelkader Benali over Henri Matisse, improviseerde drummer Sun-Mi Hong geïnspireerd op het werk van Remy Jungerman en vertelde theatermaker Jaïr Stranders over zijn persoonlijke connectie met Sedje Hémon. De tentoonstellingen in 2022 sneden vaak

actuele maatschappelijke thema's aan: Hito Steyerl adresseert in haar werk de invloed en gevaren van de digitale informatiemaatschappij; *It's Our F***ing Backyard* ging in op de klimaatcrisis; bij Sophie Douala speelt de geestelijke impact van de pandemie een rol; Anne Imhof hield zich bezig met thema's als vervreemding en eenzaamheid; Yto Barrada werkte met feminisme en ecologie en Özgür Kar met de invloed van massamedia op het zelfbeeld.

Op het gebied van personeel is afgelopen jaar de lijn van 2021 voortgezet. Om tijdens sollicitatiegesprekken onbewuste vooroordelen te voorkomen, werkt het Stedelijk tijdens wervingen met verschillende methodes en daarnaast standaard met de 'Rooney Rule', waarbij ten minste één persoon met een diverse achtergrond wordt uitgenodigd. Voor iedereen die met werving en selectie te maken heeft, is daar in 2022 een training bijgekomen: werven zonder vooroordelen. Verder is in 2022 het proces opgestart om tot een gedragscode te komen, via een breed opgezette gedachtewisseling met alle medewerkers over wat (on)gewenst gedrag is op de werkvloer. Er werden ook trainingen aangeboden, zoals herkennen van en omgaan met microagressie. Tot slot voerden alle teams gesprekken over wat diversiteit en inclusie voor de verschillende medewerkers en afdelingen betekent. De nulmeting die in 2020 is gedaan onder medewerkers om diversiteit binnen het museum in kaart te brengen werd in 2021 herhaald en uitgebreid met de vraag of iemand uitsluiting ervaart. In 2022 is besloten om deze meting om het jaar te herhalen, de volgende vindt plaats in 2023.

De inspanningen om het museum diverser te maken zijn de afgelopen tweeënehalf jaar gevolgd voor de documentaire *White Balls on Walls*. Na de IDFA-première in november 2022 bleken verschillende partijen interesse

te hebben in de film waaronder diverse musea en culturele instellingen, de Nederlandse Museumvereniging, cultuurfondsen en de Nationale Politie. De film heeft de potentie een katalysator te zijn voor gesprekken over diversiteit in (culturele) organisaties, en in 2023 volgen er vertoningen met nagesprekken in het land. Ook enkele filmfestivals in het buitenland zullen de documentaire gaan vertonen.

Diversiteit en inclusie vertaalt zich ook naar de partners met wie het Stedelijk samenwerkt: altijd op basis van gelijkwaardigheid en wederkerigheid. Het Stedelijk beschouwen we als een lerende instelling en het is de insteek om duurzame relaties op te bouwen met andere (culturele) organisaties die onze ervaringen en expertise aanvullen. Daarbij wordt gekozen voor kwaliteit boven kwantiteit en voor de lange termijn. De eerdergenoemde samenwerking met het team van sonsbeek20->24 is daar een voorbeeld van. Partners worden zo gekozen, dat die bijdragen aan de doelstellingen van het Stedelijk. De kennis die samen met partners wordt ontwikkeld, wordt bovendien vrij gedeeld met anderen. In 2022 is de al jaren lopende samenwerking met Musea in Gebaren geïntensiveerd en is er een uitgebreide mediatour voor dove en slechthorende bezoekers bij de vaste collectie gemaakt. Daarnaast is een rondleider Nederlandse gebarentaal opgeleid en in dienst genomen en zijn er familierondleidingen gestart in de Nederlandse gebarentaal. Met de Stichting Onbeperkt Genieten werden Prikkelarme bezoeken opgezet.

Om voor het publiek van het Stedelijk toegankelijkheid te garanderen, werden ook in 2022 weer diverse vrijstellingen en kortingsmogelijkheden gehandhaafd. Jongeren tot en met 18 jaar krijgen gratis toegang tot het museum. Mensen met een kleine beurs

Foto: Maarten Nauw

Tour in gebarentaal door de nieuwe collectieopstelling tijdens Museumnacht

krijgen via de Stadspas ook gratis toegang of mogen tijdens speciale acties iemand gratis meenemen. Studenten hebben entree voor half geld, net als CJP-kaarthouders. Ter ere van het tienjarig jubileum van de Badkuip in september bood het museum, naast een rijke en feestelijke programmering, op zaterdag 24 september gratis toegang voor iedereen. Bovendien was de Rabo Familiedag de zondag daaropvolgend ook gratis toegankelijk. Bezoekersonderzoek laat in het Stedelijk een stijging zien van 'first time visitors': 65% van de bezoekers kwam voor het eerst of kwam sinds een jaar weer in het museum, onder hen een groot en stijgend aandeel jongeren en mensen met een migratieachtergrond. Deze 'first timers' geven hun bezoek een hoge waardering – 44% van hen met een migratieachtergrond geeft aan 'zeker wel' terug te komen en 30% 'waarschijnlijk wel'.

Van degenen zonder migratieachtergrond zijn dat er 42% die 'zeker wel' terugkomen en 35% 'waarschijnlijk wel'. Belangrijk, want dit is mede het publiek van de toekomst. Ook het publiek dat naar de Dwars door het Stedelijk-avonden kwam is beduidend jong, heeft vaak een bi-culturele achtergrond en is maatschappelijk geëngageerd.

DUURZAAMHEID

Het Stedelijk committeert zich aan duurzaamheid. Er werden al stappen ondernomen zoals energiebesparing vanuit warmte-koudeopslag, afvalscheiding, ledverlichting op zaal en het terugdringen van gebruik van papier – digitaal koerieren van werken uit de collectie is inmiddels de norm. Ook gaan medewerkers bewust om met licht en computer(schermen). In 2022 zijn daarnaast nog meer gebouwgerichte maatregelen getroffen: de installatie van

ledverlichting op de kantoren, optimalisatie van de warmte-koudeopslag, nieuwe gescheiden afvalstraten op kantoor en, in samenwerking met de RCE, onderzoek naar het flexibiliseren van de klimaatinstallatie teneinde energie te besparen. Ook zijn er voorbereidingen getroffen om milieuwinst te behalen in het Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) voor het dak. Dat Monumentenzorg welwillend staat tegenover hedendaagse vereisten en duurzaamheidsdoelstellingen maakt een andere belangenafweging hierin mogelijk.

De tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*, over hoe ontwerpers de klimaatcrisis terug willen dringen, is een eerste stap naar hoe het kunstbedrijf verduurzaamd kan worden. De ecologische footprint van deze tentoonstelling is extra laag gehouden, onder andere door het beperken van retourtransporten en het gebruiken van gerecyclede of herbruikbare materialen of bestaande display-elementen. Verder hebben ClimatePartner en Mediaplus het klimaateffect van de reclamecampagne voor de tentoonstelling doorgerekend, uitgedrukt in CO₂-uitstoot. Het bedrag dat nodig is om het klimaateffect te compenseren, is gedoneerd aan klimaatprojecten. In de campagne zijn bewuste keuzes gemaakt. Zo zijn de drukkers gecheckt op duurzaamheid en voldoen ze aan de huidige en milieuvriendelijke manier van drukken, en werd er een 'green graffiti'-campagne gevoerd. Daarnaast worden onze truckliftdoeken gerecycled tot nieuwe producten (tassen). De tentoonstelling werd op het Museumcongres van de Museumvereniging genoemd als een van de voorbeelden van hoe de klimaatcrisis inhoudelijk een aanzienlijke rol in het werk van culturele organisaties speelt.

Ook de materialen in de Anne Imhof-tentoonstelling zijn lokaal gehuurd of nadien gerecycled. Bij de voorbereiding van grote tentoonstellingen als van Nan Goldin

(2023) en Marina Abramović (2024) worden bruiklenen gekozen mede op basis van zo min mogelijk logistieke impact om het aantal bruiklenen dat de hele wereld over reist te verminderen.

In 2022 vertaalde duurzaamheid zich in de interne organisatie naar het installeren van een nieuwe werkgroep Duurzaamheid die in 2023 de doelstellingen uit het milieubeleid van 2017 gaat herijken. Hiervoor werd samenwerking gezocht met andere musea en partners die het Stedelijk hierbij kunnen ondersteunen. Hoewel op moment van schrijven geen sprake meer is van een coronapandemie is het voor medewerkers door het gehandhaafde thuiswerkbeleid nog steeds mogelijk om tot 50% thuis te werken, indien hun werk dat toelaat. Dit vermindert het aantal reisbewegingen. Medewerkers komen bijna allemaal met de fiets en openbaar vervoer, parkeerkosten worden immers niet vergoed en het museum heeft geen eigen parkeerplaatsen. Verder maken de medewerkers veel minder dienstreizen dan voorheen.

Tot slot heeft het Stedelijk meegewerkt aan een uitgebreid inventariserend onderzoek van NRC naar duurzaamheid in de culturele sector dat begin 2023 verschijnt, en is het Stedelijk in februari 2023 de host voor het symposium van Disobedient Futures (voorheen Fossil Free Cultures NL) dat gericht is op kennisdeling met de culturele sector. Het Stedelijk bereidt ook een publicatie voor, gekoppeld aan dit onderwerp.

*It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures, campagnebeeld*

*Green graffiti-campagne voor It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*

4. DIT DEELDEN WE AAN KENNIS

Projectassistent en Blikopener alumnus Ahmed Batman begeleidt een familiebezoek in het kader van Samen zijn wij Stedelijk

Foto: Maarten Nauw

EDUCATIE EN INCLUSIE

In het Stedelijk kan iedereen moderne en hedendaagse kunst en vormgeving ontdekken en beleven. Maar een mooi gebouw vol met kunst is nog geen museum; een museum komt pas tot leven wanneer er interactie ontstaat tussen kunst en bezoeker. Het Stedelijk steekt daarom de hand uit naar bezoekers én potentiële bezoekers en nodigt hen actief uit om de gepresenteerde werken te 'ontmoeten'. Aan zowel de geofende kijker als de nieuwsgierige nieuweling wordt begeleiding aangeboden bij het kijken. Dat gebeurt op uiteenlopende manieren: middels zaalteksten, audiotours, inleidingen, rondleidingen, workshops, speurtochten, podcasts, lezingen en publicaties. Daarnaast is er een uitgebreid onderwijsprogramma voor diverse schoolniveaus. De educatieve activiteiten en programma's vertrekken vanuit de belevingswereld van de bezoeker, zijn in de regel laagdrempelig en van hoge kwaliteit. Bij de ontwikkeling hiervan wordt samengewerkt met uiteenlopende partners, van creatief collectief Hotmamahot tot stichting Onbeperkt Genieten.

ONDERWIJS

Naarmate de situatie omtrent de coronapandemie zich stabiliseerde, keerden de scholen voorzichtig terug naar het museum. Rondleiders, vrijwilligers, beveiligers en andere collega's stonden enthousiast klaar om weer ruim zestienduizend leerlingen te ontvangen en te begeleiden bij wat voor velen een eerste kennismaking is met moderne en hedendaagse kunst en vormgeving. De nieuwe opstelling van de vaste collectie gaf bovendien aanleiding om de bestaande onderwijsprogramma's te actualiseren. De meerstemmigheid en maatschappelijke thema's die in de collectiepresentatie zo nadrukkelijk ruimte hebben gekregen, komen uiteraard terug in het onderwijsaanbod. Onderwijs vindt ook plaats in eigen huis. Na twee coronajaren en een belangrijke wijziging in de arbeidsrelatie met de rondleiders (ze zijn niet langer als freelancer werkzaam, maar in dienst van het museum) behoefde

de interne organisatie van de rondleidingen wel wat aandacht. Dit jaar zijn processen en dienstverlening naar bezoekers van het Stedelijk toe aanzienlijk verbeterd.

De samenwerking met het Mediacollege Amsterdam is dit jaar uitgebreid naar nog drie richtingen binnen de opleiding: Game Artist, Game Developer en Ruimtelijke Vormgeving. Rondom de tentoonstelling van Hito Steyerl kregen studenten een opdracht waarbij zij opleiding-overstijgend konden samenwerken. De opdracht vormde een combinatie van kunsteducatie en beroepsoriëntatie. Het resultaat werd gepresenteerd in het museum. In het schooljaar 2022/2023 werken de studenten aan een opdracht bij de tentoonstelling van Anne Imhof.

In 2021 presenteerde het Stedelijk de succesvolle tentoonstelling *Surinaamse School*. Op basis van die tentoonstelling werd een onderwijsprogramma ontwikkeld

Foto: Mediacollege Amsterdam

Studenten van Mediacollege Amsterdam maakten een beroepsopdracht geïnspireerd door het werk van Hito Steyerl

dat in 2022 naar Suriname werd gebracht. In samenwerking met The Black Archives en kunsteducatie expert Aruna Mungra is een onderwijsposter ontwikkeld waarop toonaangevende Surinaamse kunstenaars aan middelbare scholieren geïntroduceerd worden, met context en verdiepingsvragen. De onderwijsposter is in samenwerking met het Surinaamse Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap verspreid onder alle middelbare scholen in Suriname. Daarnaast hebben leerlingen van vijftien klassen een verdiepend programma gevolgd bij de Readytex Art Gallery in Paramaribo.

PUBLIEKSBEGELEIDING

Ieder weekend hebben bezoekers de mogelijkheid bij de tijdelijke tentoonstellingen laagdrempelige, gratis inleidingen van 15 minuten te volgen. Met extra context, kijksuggesties en vragen worden bezoekers op weg geholpen om op eigen gelegenheid de tentoonstelling(en) te verkennen. Elke zaterdag- en zondagmiddag worden ze aangeboden in het Nederlands en Engels,

op een zichtbare plek in het museum. Sinds de coronastandigheden het toelaten wordt er daarnaast meer ruimte gecreëerd voor één op één gesprekken met rondleiders na afloop van het tentoonstellingsbezoek, zodat bezoekers kunnen reflecteren op wat ze gezien hebben.

Audiotours helpen bezoekers van het Stedelijk om met meer aandacht te kijken. Met die extra informatie krijgen ze bovendien hulp bij het contextualiseren van hetgeen ze zien. Bezoekers ontwikkelen op die manier zelfvertrouwen om een eigen interpretatie te ontwikkelen. Zo vertelden bij de tentoonstelling van Yto Barrada de kunstenaar en de curator meer over de achtergrond van bepaalde werken en gaven daarnaast spraakmakende vrouwen uit het culturele veld, zoals Raja Felgata en Meryem Slimani, hun eigen kijk op Barrada's werk. In totaal beluisterden dit jaar 108.280 bezoekers een audiotour in het museum, de gemiddelde pick-up rate was 26,2%, wat vergelijkbaar is met de periode vóór corona (in 2019 25,8%).

Workshop met de Imaam Abu Hanifa Mulo school in Readytex Art Gallery Paramaribo

Raja Felgata, Meryem Slimani, Rahma El Mouden en Cathelijne Blok (v.l.n.r.) droegen bij aan de Yto Barrada-audiotour

Foto: Stedelijk Museum Amsterdam

Via de app maakten 1.131 bezoekers gebruik om een audiofragment/-tour te beluisteren, en via SoundCloud nog eens 6.386.

Op basis van een succesvolle pilot in 2021 is dit jaar een uitgebreide mediatour in Nederlandse gebarentaal (NGT) bij de collectiepresentatie ontwikkeld. Daarnaast is een speciale NGT-rondleider geworven en opgeleid, waarmee het rondleidingenaanbod voor dove en slechthorende bezoekers naar een hoger niveau is gebracht. Voor mensen die snel overprikkeld raken kan een museumbezoek erg vermoeiend zijn. Daarom organiseerde het Stedelijk in 2022 voor het eerst twee edities van de Prikkelarme bezoeken: een speciale openstelling voor mensen met bijvoorbeeld niet-aangeboren hersenletsel, burn-out, autisme of ziekte. Rondleiders, beveiligers en publieksmedewerkers volgden drie trainingen in samenwerking met Stichting Onbeperkt Genieten om te leren omgaan met prikkelgevoelige bezoekers.

FAMILIES

In het driejarige project Samen zijn wij Stedelijk werd onderzocht samen met families, kunstenaars en culturele instellingen uit Amsterdam Zuidoost, Nieuw-West en Noord welke drempels families uit deze stadsdelen ervaren om het Stedelijk te bezoeken en wat er nodig is om een museumbezoek voor hen aantrekkelijker te maken. Dit jaar werd het project afgerond. Veel feedback betrof praktische zaken. Zo werden museumentrees door deze doelgroep als hoog ervaren en blijkt voor hen de bereikbaarheid van het museum lastig: ze moeten vaak overstappen wanneer ze reizen met het ov, er is zeer beperkte parkeergelegenheid rondom het museum en per fiets is de afstand te groot. Ook bood het museum weinig aantrekkelijke catering voor mensen met kinderen. Een aantal van deze punten kon direct worden

verbeterd, zoals het ontwikkelen van een eenvoudig en betaalbaar kindermenu bij het museumrestaurant.

Samenwerkingspartners vormen de brug naar nieuw publiek. Een van de belangrijkste samenwerkingspartners in dit project was Kazerne Reigersbos. Directeur Maru Asmellash stelde het volgende: "Volgens mij is het heel belangrijk om in te zetten op de boodschap: het is jullie museum, want het is het museum van alle Amsterdammers." De families uit de stadsdelen Zuidoost, Nieuw-West en Noord zijn daarom met extra zorg verwelkomd en wegwijs gemaakt in het museum. Rondleiders kwamen de bezoekers persoonlijk met de bus ophalen, tijdens de busrit kregen zij een inleiding over het Stedelijk en iedereen had de gelegenheid om kennis te maken met elkaar.

Daarnaast bleek uit Samen zijn wij Stedelijk dat families behoefte hebben aan een programmering die op voorspelbare momenten terugkomt, en het liefst zonder exacte starttijd. Naar aanleiding daarvan werd het hele jaar door op zaterdagochtend op vaste tijden een familierondleiding aangeboden. Op zondagochtend kon op ieder willekeurig moment een Whatsapp-speurtocht worden gestart en daarnaast was te allen tijde een gratis KIDS-audioguide te volgen. Verder werden tijdens de schoolvakanties workshops aangeboden, gegeven door kunstenaars uit de stad. Deze waren gratis en kinderen konden op elk moment aansluiten. Hiermee werd een waardevolle interactie gecreëerd tussen kunstenaars en kinderen, die bepalend is voor de kunstbeleving van deze jonge doelgroep.

In het hart van het museum, onder de historische trap, bevindt zich het Familielab. Hier worden kinderen én volwassenen uitgenodigd om alles aan te raken, met alles te spelen en te experimenteren. Naar aanleiding van de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard*.

De plastic infinity pool in het Lavfa LAB gemaakt door creatief collectief Hotmamahot

Affiche uit de campagne Samen zijn wij Stedelijk

Foto: Tomek Dersu Aaron

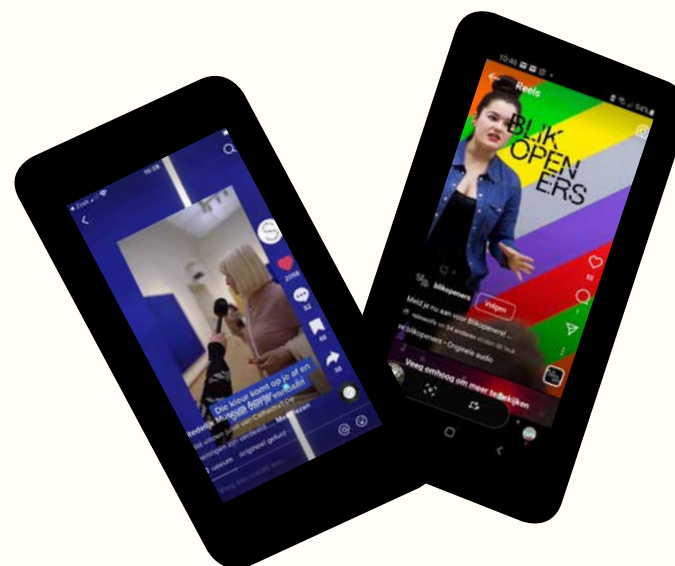
De nieuwe lichting Blikopeners, de jongste werknemers van het Stedelijk Museum

Designing Material Futures maakte creatief collectief Hotmamahot uit Amsterdam het Lavfa Lab: een lab van restmaterialen. Hotmamahot ziet graag waarde in afval en noemt het daarom liever lavfa – geen waardevloze materie, maar materiaal waar je een nieuwe betekenis aan kan geven. Bezoekers gingen met veel enthousiasme zelf aan de slag met uitvergrote atomen of namen een duik in de *plastic infinity pool*.

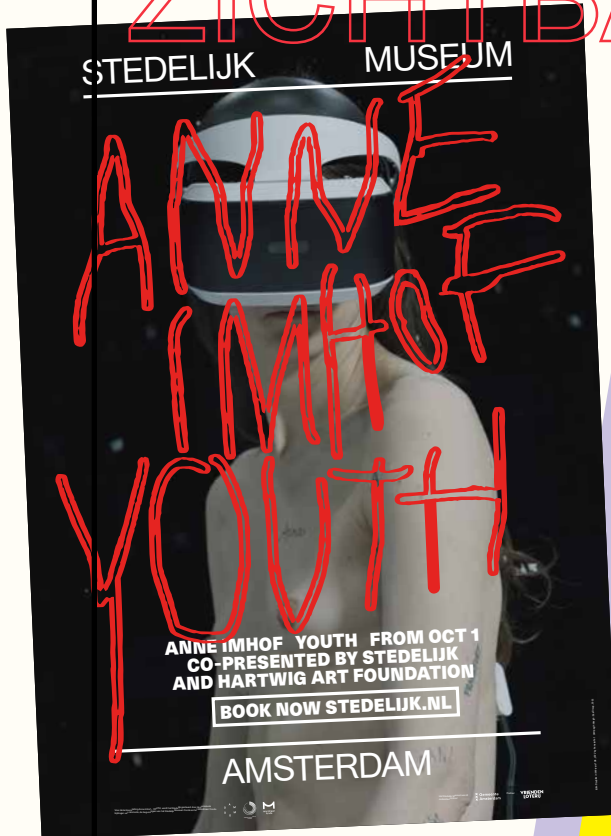
BLIKOPENERS

Jongeren die voorzichtig hun eerste stappen in het Stedelijk zetten en al snel hun eigen draai aan het museum geven; dat blijft een bijzonder proces. In februari 2022 startte een speciale lichting Blikopeners, samengesteld uit alumni van de afgelopen vijftien jaar. Zij organiseerden samen onder andere een

uitverkocht programma bij de tentoonstelling van Hito Steyerl. De Blikopeners onderzochten hiervoor de relatie die jongeren hebben met de digitale cultuur en de 'merging' van de fysieke wereld met de digitale. Tijdens de vrijdagavondprogramma's verzorgden de Blikopeners zeer populaire speedtours in het museum, waarbij ze prikkelende vragen stelden over de kunst en zo gesprekken op gang brachten tussen bezoekers onderling. In september kon voor het eerst sinds de coronapandemie weer een hele nieuwe lichting Blikopeners geworven worden. Ze maakten een participatieve programmering voor de Museumnacht van dit jaar en ze bereidden zich voor op een samenwerking met The Black Archives rondom de tentoonstelling van Felix de Rooy in 2023.

5. ZO WAREN WE ZICHTBAAR

MARKETING EN COMMUNICATIE

2022 begon in een lockdown, maar musea mochten eind januari gelukkig weer open. En ze bléven open. Voor het Stedelijk was dit jaar dan ook rooskleuriger dan 2021, het jaar dat gekenmerkt werd door vele lockdowns. De bezoekersaantallen waren weliswaar in 2022 nog niet op het niveau van 2019 maar met ruim 440.000 bezoekers wel meer dan verdubbeld (tegen 196.426 in 2021) – en dit terwijl intercontinentale bezoekers vanwege coronamaatregelen nog niet de mogelijkheid hadden het museum te bezoeken. Er werden diverse campagnes gevoerd, via *paid*, *owned* en *earned* media, en samenwerkingen gestart om zowel bestaand publiek als nieuwe doelgroepen te bereiken en aan het Stedelijk te binden. 65% van de bezoekers kwam voor het eerst of kwam sinds een jaar weer in het museum, tegen 47% in 2021 en 31% in 2020. Binnen de groep nieuwe bezoekers is een stijgend aandeel jongeren te zien en mensen met een migratieachtergrond. En ook oudere mensen, die soms lang niet naar een museum waren geweest, keerden terug.

HET MERK STEDELIJK

Het jaar startte 'in actie'. Waar winkels, horecagelegenheden en kappers open waren, bleven culturele instellingen vooralsnog verplicht dicht – in de ogen van de sector onterecht, omdat museumbezoek door bezoekers als veilig werd beschouwd. Waar andere culturele instellingen als reactie hierop hun ruimtes veranderden in kapsalons en yogastudio's, besloot het Stedelijk juist naar 'buiten' te treden. Op 19 januari werd gestart met de actie 'OPEN MUSEA, OPEN CULTUUR' en werd deze tekst van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat op de Badkuip gebeamd, samen met quotes van bezoekers die vertelden hoe veilig ze zich in het Stedelijk voelden. Online ging de campagne door en zowel via de Badkuip als online werd iedereen aangemoedigd om de petitie te tekenen. Met resultaat, want zeven dagen later was het zover: musea mochten weer open.

Het Stedelijk heeft zich tweeëneenhalf jaar lang laten volgen door regisseur Sarah Vos voor een documentaire over het museum – een intensief project dat veel begeleiding vergde van de afdeling Marketing en Communicatie en dat staat of valt bij openheid, vertrouwen en flexibiliteit. *White Balls on Walls* volgt de eerste stappen van de destijds nieuwe directeur Rein Wolfs en laat een gedeelte van de diverse ontwikkelingen in het museum zien op het gebied van diversiteit en inclusie – een zoekend en kwetsbaar proces, dat al in de jaren daarvoor was opgestart en bovendien nog voortduurt. Het museum besloot tot medewerking, omdat het transparantie belangrijk vindt. De film belichaamt de visie van filmmaker Sarah Vos op deze ontwikkelingen in het museum en is in zekere zin representatief voor het proces waar alle (culturele) organisaties mee te maken hebben.

Nadat al vroeg duidelijk was geworden dat de publieke omroep de film zou willen uitzenden, werd die geselecteerd voor het programma van IDFA en direct ook genomineerd in de categorie Beste Nederlandse Documentaire. Op 11 november ging *White Balls on Walls* tijdens de IDFA Parool-dag in een vol Carré in première. De avond werd afgesloten met een podiumgesprek dat Hadassah de Boer voerde met Sarah Vos, Rein Wolfs en Charl Landvreugd. Dit concept werd herhaald bij de screening op 22 december in de Bijlmerbios. In 2023 volgt een tour langs filmhuizen in het land, in samenwerking met de Nederlandse Museumvereniging, musea, diverse fondsen en andere organisaties. De vertoning van de film op televisie wordt in de lente van 2023 verwacht, evenals screenings bij buitenlandse filmfestivals.

Het Stedelijk vierde dit jaar ook een verjaardag: in september was het precies 10 jaar geleden dat het museum heropende en de nieuwe vleugel, 'de Badkuip', in gebruik werd genomen. Dat werd een lang weekend gevierd, van 23 tot en met 25 september, waarin de deuren van het museum wagenwijd openstonden. Voor deze gelegenheid was de toegang op zaterdag en zondag gratis en werden bezoekers getraakteerd op een programma vol prikkelende performances, de wereldberoemde collectie in een compleet nieuwe samenstelling, optredens, rondleidingen, lezingen, workshops en meer.

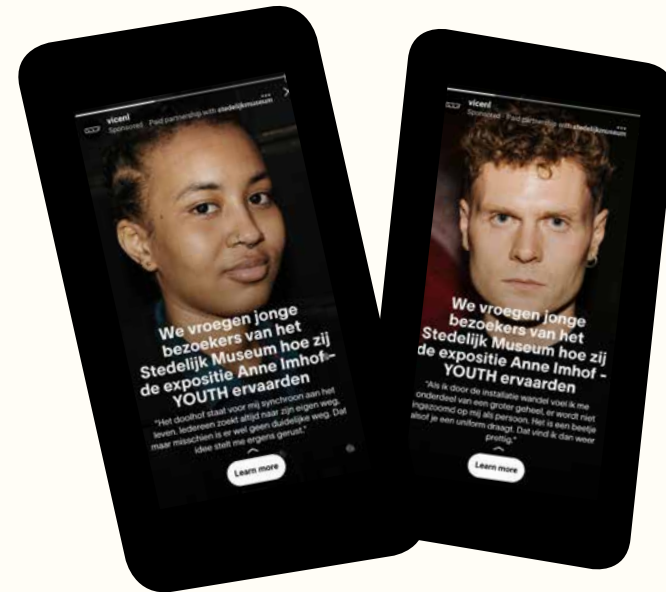
Waar het Stedelijk qua marketing en communicatie normaal gesproken vooral focust op campagnes rond tentoonstellingen, zal in 2023 ook focus gelegd worden op onze collectie evenals het merk Stedelijk. Ter voorbereiding werd in 2021 al de positionering aangescherpt. Vanwege de coronapandemie bleek concretisering in 2021 en 2022 echter nog geen goed moment. De herziene

positionering, gericht op nationaal en internationaal publiek, werd in 2022 daarentegen wel verder uitgewerkt, teneinde die in 2023 uit te kunnen rollen in een merkcampagne. Verder werden diverse communicatieactiviteiten georganiseerd om het Stedelijk in de volle breedte zichtbaar te maken.

VERBREIDING PUBLIEK

Het publiek dat het Stedelijk bezocht in 2022 is zowel divers als (inter)nationaal. Trouwe bezoekers wisten het museum dit jaar weer te vinden en daarnaast werden dankzij verschillende marketing- en communicatie-inspanningen ook veel nieuwe bezoekers verwelkomd zoals (jonge) fans uit binnen- en buitenland, collega's uit het vak, en media. Hen bereiken en verleiden tot een bezoek gebeurde via actieve on- en offline zichtbaarheid: met eigen kanalen zoals social media, betaalde campagnes, activiteiten rondom *earned media* en samenwerkingen met andere partijen.

Voor de tentoonstellingen *Hito Steyerl. I will Survive, It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures* en *Anne Imhof – YOUTH* werden grote, impactvolle campagnes gevoerd om ze onder de aandacht van het nationale en internationale publiek te brengen. Daarnaast werd ingezet op reuring rondom de openingen en de laatste weken van tentoonstellingen, wat zorgde voor pieken in bezoekersaantallen. Een vernieuwde PR-strategie wist voor de tentoonstellingen *It's Our F***ing Backyard* en *Anne Imhof – YOUTH* het persbereik aanzienlijk te verbreden, waardoor het Stedelijk zichtbaar werd onder nieuwe doelgroepen. Bovendien werd in lijn met de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard* een klimaatneutrale campagne gevoerd, een inspiratie voor toekomstige campagnes (hoofdstuk 3 gaat hier dieper op in). De verbetering van de gebruiksvriendelijkheid van de website resulteerde in een ook virtueel toegankelijker en sterker merk Stedelijk.

Foto's: Raymond van Mil

Jongeren tonen zich op VICE onder de indruk van de tentoonstelling *Anne Imhof – YOUTH*

Opening *Anne Imhof – YOUTH* tentoonstelling

Foto: Stedelijk Museum Amsterdam

Bezoekers tijdens Museumnacht Amsterdam 2022

Foto: Jordi Wallenburg

Naast de lopende tentoonstellingen-campagnes startte het Stedelijk verschillend de samenwerkingen om nieuwe doelgroepen naar het museum te laten komen. Zo werd tijdens de tentoonstelling *Anne Imhof – YOUTH* in samenwerking met Garage Noord een uitverkochte clubavond gehouden, waarvan de dj-line-up werd samengesteld in samenwerking met Anne Imhof, die op de avond zelf ook met haar team aanwezig was. Jongeren kwamen tijdens deze avond via hun eigen taal en belevingswereld in aanraking met het Stedelijk en met een tentoonstelling die thema's in zich draagt die resoneren in deze doelgroep. De clubgangers mochten met hun Garage Noord-ticket de tentoonstelling gratis bezoeken, wat ze ook in groten getale deden.

De Museumnacht op 5 november kon in 2022 eindelijk weer plaatsvinden zonder coronaregels. Onder de bezoekers bevonden zich oude bekenden, maar ook veel nieuwe gezichten.

Kennismaken met kunst, creatief zijn én socializen – het is allemaal mogelijk tijdens het nieuwe en toegankelijke vrijdagavond-programma *Dwars door het Stedelijk*, dat bovendien gelegenheid geeft tot ontmoeting voor zowel vaste als nieuwe bezoekers. Met maandelijks een bijzondere programmering rondom een tentoonstelling zoals muziek, performances, workshops en het verdiepende programma *Meet the Masters*, konden bezoekers hun weekend beginnen in de inspirerende omgeving van het museum. Waar het in de regel meestal tijd kost publiek te trekken voor zo'n nieuw programma, waren de eerste edities direct uitverkocht – een teken dat er bij deze doelgroep een grote behoefte bestaat aan dit soort events. Om nieuw publiek te bereiken werkte het Stedelijk ook samen met *We Are Public*, *Stadspas*, *What Design Can Do*, *Fairphone* en de *Uitmarkt*, zodat via hun platforms de tentoonstellingen onder de aandacht konden worden gebracht.

Nieuwe homepage website Stedelijk Museum Amsterdam

De succesvolle Heart Tour, die vorig jaar speciaal ontwikkeld werd voor daters om elkaar én de kunst op een verrassende manier tijdens de lockdown te leren kennen, kreeg dit jaar een extra boost. In samenwerking met het populaire dating platform Inner Circle werd de tour opnieuw gelanceerd en onder een nieuw publiek bekendgemaakt. De samenwerking werd succesvol afgesloten met een date-event in het Stedelijk.

Er is ook gestart met het opzetten van een nieuw programma dat geïnspireerd is op de behoeftes van een nieuwe doelgroep. Uit onderzoek blijkt dat deze doelgroep interesse heeft in beeldende kunst en vormgeving, maar het Stedelijk nog niet goed weet te vinden. Afgestemd op hun behoeftes wordt voor deze bezoekers een speciale tour door de collectie voorbereid met laagdrempelige begeleiding bij het kijken, met als doel hen een goede eerste ervaring te bieden in het Stedelijk en dat zij het museum vaker zullen bezoeken. De voorbereidingen voor de tour zoals onderzoek, het plan

van aanpak, de samenstelling van werken en de ontwikkeling van een passende beeldtaal vonden in 2022 plaats. Doorlopend onderzoek van onderzoeksbureau Motivaction geeft aan dat de bezoekwaardering voor het museum stabiel en hoog is. Nagenoeg alle tentoonstellingen scoren boven de 7, de nieuwe collectieopstelling krijgt van Nederlandse bezoekers zelfs een 7,5 en van internationale bezoekers een 8+. Echte uitschieters zijn de waardering van jongeren voor de tentoonstelling van Anne Imhof: van bezoekers tussen de 18 en 35 jaar kreeg deze een 8,2 en van *early adapters* binnen de leeftijdsgroep 18 tot 50 jaar kreeg deze tentoonstelling zelfs een 9.

IN DE MEDIA

In 2022 is de social-mediastrategie van het Stedelijk aangescherpt, met als resultaat een toename in zowel het aantal volgers als het engagement op de voor het museum meest relevante kanalen: Instagram, TikTok en LinkedIn.

Niet alleen museummedewerkers communiceerden over het Stedelijk, ook de media en influencers deden dat, en veelvuldig, getuige de circa 3.000 artikelen over het museum. De mediawaarde ten opzichte van vorig jaar steeg met 45,6% naar € 19.718.595, mede dankzij vele inspanningen om de (inter)nationale pers te bereiken, previews die eindelijk weer *en groupe* gehouden konden worden en een internationale persreis in samenwerking met Eye Filmmuseum voor de Anne Imhof-tentoonstelling.

In 2022 had de Hito Steyerl-tentoonstelling het hoogste bereik in de media en ook de hoogste mediawaarde als resultaat. Voor de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard* werd dankzij een vernieuwde aanpak een groot aantal (inter)nationale lifestyle- en designmedia bereikt. De tentoonstelling van art superstar Anne Imhof werd internationaal begeleid door een ware buzz en het museum ontving vele verzoeken vanuit de internationale media. Zo verschenen er interviews in onder andere The Art Newspaper, Financial Times, La Republica, Arte en El Pais, en vond er een bijzondere fotoshoot plaats voor Numéro. Over deze tentoonstelling werden in 2022 de meeste (online) artikelen geplaatst.

Een aantal zaken is met veel zorgvuldigheid via de media met de wereld gedeeld. Onder grote internationale aandacht werd de restitutie van het werk *Bild mit Häusern* van Kandinsky afgerond in januari 2022, met een bijeenkomst in het auditorium en een gezamenlijk persbericht met de Gemeente Amsterdam en de claimanten. In juli werd Buro Stedelijk aangekondigd: een plek voor opkomende kunstenaars en een initiatief dat in nauwe samenwerking met de Rijksakademie en De Ateliers wordt ontwikkeld. In december werden de twee curatoren bekendgemaakt.

Het Stedelijk werd in 2022 veelvuldig besproken in de media, mede door de rol van *firestarter* die het museum graag aanneemt. De tentoonstellingen op het gebied van moderne en hedendaagse kunst en vormgeving maakten veel reacties en meningen los, zeker in relatie tot maatschappelijke onderwerpen die er vaak een rol in spelen. De tentoonstellingen *Hito Steyerl. I Will Survive* (grootste bereik in de media en hoogste mediawaarde in 2022), *Yto Barrada. Bad Color Combos* en *When Things Are Beings*. Voorstellen voor de museumcollectie werden overwegend positief tot zeer positief besproken. De tentoonstelling *Anne Imhof – YOUTH* (online de meeste publicaties) werd in de Nederlandse pers wisselend ontvangen, internationaal was er grote animo voor de internationale persreis en de tentoonstelling ontving uitgebreide en positieve publicaties. Voor de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures* werd dankzij een vernieuwde aanpak een groot aantal (inter)nationale lifestyle- en designmedia bereikt. Naast enkele kritische recensies werd ook erkend dat het Stedelijk met de tentoonstelling de groene beweging een steun in de rug geeft. Het Stedelijk blijkt ook een *firestarter* op het moment dat we nieuwe wegen verkennen, die afwijken van de norm. De meerstemmige programmering wordt frequent opgepikt in de media, met voor- en tegenstanders van de veranderingen, getuige diverse recensies, columns en opiniestukken over onder andere de nieuwe collectieopstelling en de documentaire *White Balls on Walls*.

Dwars door het Stedelijk. Editie Hito Steyerl. *I Will Survive*

Foto: Maarten Nauw

De succesvolle Heart Tour kreeg een extra boost in 2022

Foto: Nina Schollaardt

6. ZIJ STEUNDEN ONS

Stedelijk Club diner

Foto: Maarten Nieuw

DEVELOPMENT

Gelukkig mocht het Stedelijk in 2022 opnieuw rekenen op de onmisbare financiële bijdragen van sponsors, fondsen en particuliere begunstigers. Bovendien konden we ze dit jaar weer tijdens verschillende evenementen in *real life* ontmoeten en bedanken voor hun hartverwarmende steun. Het was dan ook een dynamisch jaar, vol met activiteiten, membership-evenementen en het jubileumweekend ter ere van het 10-jarig bestaan van de Badkuip. Het Stedelijk ontving genereuze bijdragen van loyale partners waarmee tentoonstellingen werden gerealiseerd, aankopen gedaan en programma's opgestart of voortgezet. Ook werden dit jaar nieuwe samenwerkingen afgesloten en met trots nieuwe partners verwelkomd.

BEDRIJVEN

In 2022 ontving het Stedelijk genereuze bijdragen van loyale partners zoals Rabobank Amsterdam, Polestar en Mastercard. Ook dit jaar bleek Mastercard een belangrijke partner om kunst toegankelijk te maken in de vorm van het Public Program-onderdeel Meet the Masters. Met Rabobank Amsterdam werd weer de Rabo Familiedag gehouden. Met Polestar ging het Stedelijk een meerjarig partnership aan om thema's over duurzaamheid aan te kaarten. Op 9 juni vond de eerste Future Talks plaats: een programma waarin ontwerpers, wetenschappers, bestuurders en publiek met elkaar in gesprek gaan over de impact van duurzaam design en veranderend materiaalgebruik. Daarnaast was Polestar sponsor van de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*. In 2022 werden in totaal zestien nieuwe leden voor de Stedelijk Club verwelkomd, waaronder acht startups.

De opening van het jubileumweekend op 23 september werd georganiseerd in gezelschap van diverse relaties. Burgemeester

Femke Halsema hield de openingsspeech. Vijfduizend Amsterdammers waren tijdens dit weekend aanwezig. Tijdens het jubileumweekend was een ontvangst georganiseerd voor de partners van Stichting Fondsenwerving (de particulieren en bedrijven die destijds de renovatie en nieuwbouw mogelijk hebben gemaakt) en de huidige partners, het Stedelijk Museum Fonds en begunstigers van het Stedelijk. Hierbij ging Rein Wolfs in gesprek met Mels Crouwel van Benthem Crouwel Architecten die verantwoordelijk was voor de renovatie en de nieuwe vleugel. Zij gingen in op de visie van Rein en Mels over de Past, Present en Future van het Stedelijk, als gebouw en instituut. Van de oorspronkelijke partners van de Stichting Fondsenwerving hebben Teijin en ABN AMRO hun contract verlengd met het museum, met andere partners worden op dit moment nog gesprekken gevoerd.

Het Stedelijk organiseert sinds 2020 een jaarlijkse programmaserie over kunst en ondernemen, gericht op (startende) ondernemers. De editie van 15 maart 2022 was gebaseerd op de podcast *De Tussenruimte*,

Inspiratieavond De Tussenruimte

Foto: Ernst van Deursen

van RaboArtLab. De rol van moderator werd die avond vervuld door Godelieve Spaas, de gasten waren Arne Hendriks, Navid Nuur, Marc Hakvoort en Geert van der Veer. Verily Klaassen kreeg het podium om aan het aanwezige publiek *Rabobank Kunstzaken* te presenteren. Van de opnames is inmiddels een nieuwe aflevering voor de podcastserie gemaakt – de enige editie waarbij gasten direct met elkaar in gesprek gingen in plaats van de gangbare een-op-een-interviews. De groep deelnemers bestond uit 170 ondernemers, waaronder diverse startups uit Noord-Holland.

STEDELIJK MUSEUM FONDS

De begunstigers van het Stedelijk Museum Fonds (SMF) droegen in 2022 bij aan de realisatie van de tentoonstellingen *Hito Steyerl. I Will Survive*, *Yto Barrada. Bad Color Combos* en *Anne Imhof – YOUTH*. Mede dankzij de steun van enkele SMF-begunstigers kon bovendien de collectie worden verrijkt met de

kunstwerken *Dentata* (2020) en *E-erb* (1995) van Miriam Cahn, *Coats to Borrow* (1989) van Ana Lupas, *Pimba AGIDA KAA II* (2020) van Remy Jungerman en *The Undead* (2022) van Özgür Kar.

Een royale geormerkte gift van een particulier fonds in 2021 zorgde ervoor dat het Stedelijk in 2022 een belangrijk restauratieonderzoek kon opstarten naar de werken van Kazimir Malevich in de collectie – een doorlopend project dat verspreid over meerdere jaren wordt uitgevoerd. We zijn dankbaar dat relaties steeds vaker deelnemen aan speciale programma's en dat het Stedelijk een groeiende mate van betrokkenheid mag ervaren.

Naast het jaarlijks bezoek aan Art Basel werd dit jaar een driedaagse reis naar de Biënnale in Venetië tijdens de openingsdagen georganiseerd. Daar waren 55 relaties van het Stedelijk bij aanwezig. Bij verschillende tentoonstellingen waren *private views* en *curator*

led tours georganiseerd. De opening van Anne Imhof werd gevierd met een walking dinner in aanwezigheid van vele nationale en internationale kunstliefhebbers. Rondom de opening van de tentoonstelling *When Things Are Beings. Voorstellen voor de Museumcollectie* – onderdeel van de tweejaarlijkse Gemeentelijke Kunstaankopen – vond op 7 december een goed bezocht kunstenaarsdiner plaats met Saskia Noor van Imhoff, één van de 24 kunstenaars in de tentoonstelling. Hierbij waren circa 80 begunstigers aanwezig van het SMF, members van de Stedelijk Circle en een aantal ambassadeurs van Young Stedelijk. Het voornemen is om van het kunstenaarsdiner een jaarlijks terugkerend evenement te maken.

Tot slot werd dit jaar de Marina Abramović Circle gelanceerd, waarin samen met SMF-begunstigers alvast wordt uitgekeken naar de grote overzichtstentoonstelling van Marina Abramović in het Stedelijk in 2024.

MEMBERSHIPS

Nadat het Stedelijk vanaf januari weer open was, is er dit jaar een dynamisch programma neergezet voor members van het Stedelijk. Voor Young Stedelijk werden zestien activiteiten georganiseerd, voor Stedelijk Circle waren dat er twaalf. Daarnaast werden members uitgenodigd voor alle openingen in het Stedelijk Museum. Er zijn in 2022 twaalf nieuwe Young Stedelijk-ambassadeurs aangesteld. Zij zullen een jaar lang meedenken over het Young Stedelijk-programma en de werving van nieuwe leden. In 2021 ontstond er een bijzondere, internationale samenwerking tussen de young patron-clubs van het Stedelijk Museum, WIELS in Brussel en Palais de Tokyo in Parijs, waarbij steeds een club de andere uitnodigt om een weekend lang ideeën uit te wisselen en elkaar te leren kennen. Dit biedt de mogelijkheid om de zichtbaarheid van het

Stedelijk en Young Stedelijk te vergroten, kennis te delen en ons netwerk te verbreden. Vanwege het succes in 2021 nodigde Young Stedelijk in 2022 de buitenlandse leden uit voor een weekendprogramma in Amsterdam tijdens Amsterdam Art Week. In september 2022 werd buiten de opening een korte kunstreis naar de Biënnale van Venetië georganiseerd voor Stedelijk Circle en Young Stedelijk leden.

FONDSSEN

Het Stedelijk mocht in 2022 rekenen op aanzienlijke steun van verschillende fondsen. Ammodo, Fonds 21 en het Goethe Instituut droegen financieel bij aan de tentoonstelling *Hito Steyerl. I Will Survive*, het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Prins Bernhard Cultuurfonds aan de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*. De fondsen Zabawas, Swiss Arts Council Pro Helvetia en Institut Français gaven steun aan de tentoonstelling *Yto Barrada. Bad Color Combos*. *Anne Imhof – YOUTH* werd mede mogelijk gemaakt dankzij steun van Ammodo en het Mondriaan Fonds. Daarnaast leverde het Mondriaan Fonds een bijdrage aan de kunstenaarshonoraria bij de tentoonstellingen *Hito Steyerl. I Will Survive*, *Yto Barrada. Bad Color Combos*, *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*, *Anne Imhof – YOUTH* en *When Things Are Beings. Voorstellen voor de Museumcollectie*. Steun van fondsen was ook onmisbaar bij diverse bijzondere onderdelen van de programmering. Zo werd het meerjarige project *Samen zijn wij Stedelijk* dit jaar afgerond met steun van het VSB Fonds. Ook het in 2021 met steun van Fonds 1999 gestarte meerjarige project om het Stedelijk toegankelijker te maken werd in 2022 voortgezet. De in 2022 gelanceerde programma's *Dwars* door het Stedelijk, *Meet the Masters* en de gratis introductiezingen kwamen mede tot

stand dankzij de genereuze steun van het Zadelhoff Cultuurfonds. De VandenEnde Foundation leverde een financiële bijdrage aan de performance van Michele Rizzo tijdens de jubileumviering van 10 jaar Badkuip. En het Goethe Instituut verleende steun aan de eerste editie van de Badkuiplezing in datzelfde jubileumweekend.

Ook verschillende aankopen konden worden gerealiseerd dankzij steunfondsen. Zo waren de aankopen van de werken *Coats to Borrow* (1989) van Ana Lupas en *Volkswagen Beetle 1980* (2018) uit de serie *Materialism* van DRIFT niet mogelijk geweest zonder steun van respectievelijk het Mondriaan Fonds (Ana Lupas) en de Vereniging Rembrandt (DRIFT). De VriendenLoterij en het Mondriaan Fonds zetten ook in 2022 hun genereuze meerjarige

steun aan het ontwikkelen van de collectie van het Stedelijk voort. Mede dankzij deze steun konden diverse belangrijke aankopen voor de collectie worden gedaan. Met de steun van de VriendenLoterij zijn ook enkele bijzondere restauratieprojecten gerealiseerd.

Ten slotte zegden dit jaar Ammodo en Fonds 21, naast de steun die het Stedelijk al regelmatig van hen mag ontvangen voor reguliere programmering, ook toe het nieuwe initiatief Buro Stedelijk meerjarig te ondersteunen. Buro Stedelijk wordt in 2023 geopend binnen de muren van het Stedelijk en zonder de bijdragen van Ammodo en Fonds 21 was de totstandkoming van dit bijzondere project niet mogelijk geweest.

Burgemeester Femke Halsema en wethouder Touria Meliani tijdens de viering 10 jaar Badkuip – *Open for the Open*

Foto: Maarten Nauw

Foto: Maarten Nauw

Young Stedelijk bezoekt Stevenson Gallery tijdens Amsterdam Art Week met jonge patronen van WIELS en Palais de Tokyo

7. DIT ZIJN WIJ

Vlnr., van boven naar beneden: Alvaro Kinkelaar, hoofd Beveiliging – Amanda Pinatih, conservator Vormgeving – Berber Hoftijzer, hoofd Publieksservice – Charl Landvreugd, hoofd Onderzoek en Curatorial Practice – Claire van Els, curator – Ingeborg de Roode, conservator Industriële Vormgeving – Karen Archey, conservator Hedendaagse Kunst – Leontine Coelewij, conservator Moderne en Hedendaagse Kunst – Thomas Castro, conservator Grafische Vormgeving – Vincent van Velsen, conservator Fotografie

ORGANISATIE EN PERSONEEL

SAMENSTELLING PERSONEEL

Op 1 januari 2022: 185 medewerkers (149,4 FTE) exclusief stagiairs en Blikopeners.
Op 31 december 2022: 207 medewerkers (163,2 FTE) exclusief stagiairs en Blikopeners.
In totaal zijn er 22 medewerkers meer werkzaam bij het Stedelijk dan begin 2022. Het op peil brengen en houden van de personeelsbezetting is en blijft uitdagend vanwege de krappe arbeidsmarkt, maar ook vanwege beperkte financiële middelen om op meerdere afdelingen personeel aan te kunnen nemen. De verhouding tussen de vaste kern en de flexibele schil eist veel aandacht. Er is dit jaar veel geworven voor Publieksservice (8) en Beveiliging (11). Tijdens de lockdown zijn lopende contracten bij Publieksservice niet verlengd, waardoor de werving opnieuw opgestart moest worden. Bij Beveiliging was er sprake van een inhaalslag van de tekorten. Er werden veel externe beveiligers ingehuurd.

Raad van Toezicht

- Annelies van der Pauw (voorzitter)
- Carla Aalse (vicevoorzitter)
- Defne Ayas
- Maarten Doorman (voorzitter remuneratie- en nominatiecommissie)
- Homme ten Have
- Jos van Rooijen (voorzitter auditcommissie)

Directie en dagelijkse leiding

- Rein Wolfs, directeur
- Jacqueline Bongartz, zakelijk directeur.

Nevenfuncties directie, tot 31 december 2022:

Rein Wolfs

- Lid selectiecommissie Zwitsers paviljoen Biënnale van Venetië 2022 en 2024 bij Pro Helvetia

Jacqueline Bongartz

- Aandeelhouder familiebedrijf d-basic BV
- geen actieve betrokkenheid
- Voorzitter Raad van Toezicht TSP (Toneelschuur producties)
- Lid RvC LTP

Managementteam

In het managementteam werd Fieke Werner in november vervangen door een interim HR-manager. Het managementteam bestaat nu uit:

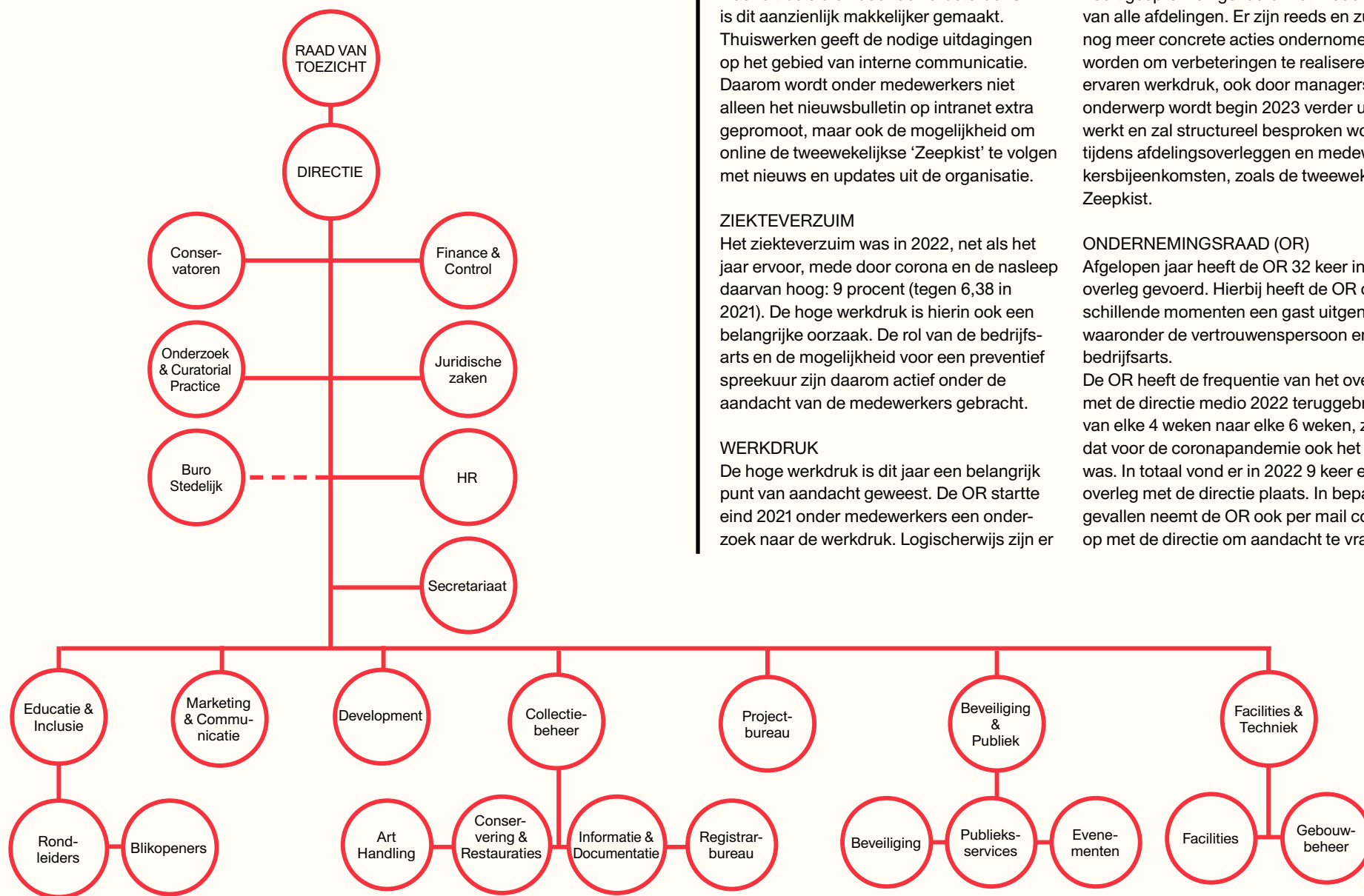
- Lucas Bonekamp, manager Projectbureau
- Anna Bülow, manager Collectiebeheer
- Enrica Flores d'Arcais, manager Development
- Emma Harjadi Herman, manager Educatie & Inclusie
- Darija Kalkan, manager Marketing & Communicatie
- Anouk Siegelaar, bestuurssecretaris/bedrijfsjurist
- Tanya Visser, manager Finance & Control
- HR-manager ad interim

TALENTONTWIKKELING

Het Stedelijk heeft op verschillende afdelingen ruimte voor stagiairs om werkervaring op te doen. In 2022 bood het Stedelijk 38 studenten een stageplek aan. Van deze stagiairs zijn er 8 na hun stage in dienst getreden. De meeste stagiairs komen van het hbo/wo, in de beveiliging volgen de meeste stagiairs een mbo-opleiding.

INTERNE COMMUNICATIE

Na de hectische coronaperiode waarin museummedewerkers noodgedwongen veel thuiswerkten, kon er sinds eind januari van dit jaar weer in het museum en het depot gewerkt worden. Ondanks die mogelijkheid van weer op locatie te kunnen werken, wordt

er nog steeds deels vanuit huis gewerkt binnen de kaders van het thuiswerkbeleid. Door dit beleid én door de verbeterde ICT is dit aanzienlijk makkelijker gemaakt. Thuiswerken geeft de nodige uitdagingen op het gebied van interne communicatie. Daarom wordt onder medewerkers niet alleen het nieuwsbulletin op intranet extra gepromoot, maar ook de mogelijkheid om online de tweewekelijkse 'Zeepkist' te volgen met nieuws en updates uit de organisatie.

ZIEKTEVERZUIM

Het ziekteverzuim was in 2022, net als het jaar ervoor, mede door corona en de nasleep daarvan hoog: 9 procent (tegen 6,38 in 2021). De hoge werkdruk is hierin ook een belangrijke oorzaak. De rol van de bedrijfsarts en de mogelijkheid voor een preventief spreekuur zijn daarom actief onder de aandacht van de medewerkers gebracht.

WERKDruk

De hoge werkdruk is dit jaar een belangrijk punt van aandacht geweest. De OR startte eind 2021 onder medewerkers een onderzoek naar de werkdruk. Logischerwijs zijn er

grote verschillen per afdeling en is er geen eenduidige conclusie te trekken. De directie heeft gesprekken gevoerd met medewerkers van alle afdelingen. Er zijn reeds en zullen nog meer concrete acties ondernomen worden om verbeteringen te realiseren in de ervaren werkdruk, ook door managers. Dit onderwerp wordt begin 2023 verder uitgewerkt en zal structureel besproken worden tijdens afdelingsoverleggen en medewerkersbijeenkomsten, zoals de tweewekelijkse Zeepkist.

ONDERNEMINGSRAAD (OR)

Afgelopen jaar heeft de OR 32 keer intern overleg gevoerd. Hierbij heeft de OR op verschillende momenten een gast uitgenodigd, waaronder de vertrouwenspersoon en de bedrijfsarts.

De OR heeft de frequentie van het overleg met de directie medio 2022 teruggebracht van elke 4 weken naar elke 6 weken, zoals dat voor de coronapandemie ook het geval was. In totaal vond er in 2022 9 keer een overleg met de directie plaats. In bepaalde gevallen neemt de OR ook per mail contact op met de directie om aandacht te vragen

Het managementteam van het Stedelijk

Foto: Boudewijn Bollmann

voor onderwerpen die niet kunnen wachten tot de volgende vergadering. Belangrijke onderwerpen waren werkdruk en welzijn, de Risico Inventarisatie en Evaluatie voor het depot en het museum, de nasleep van corona en de financiële situatie. Met de voltallige raad van toezicht heeft één gesprek plaatsgevonden, daarnaast was een delegatie van de raad aanwezig bij een bespreking van de algemene gang van zaken en hebben er twee gesprekken plaatsgevonden met een delegatie van de raad van toezicht. Ook gaf de OR input aan de Remuneratiecommissie van de raad. In totaal behandelde de OR vijf instemmingsaanvragen en één adviesaanvraag. Ook maakte de OR gebruik van haar initiatiefrecht. OR-leden namen deel aan verschillende commissies, waaronder de Arbocommissie, de Gedragscodecommissie en de Inclusieraad. Eind 2021 hebben er OR-verkiezingen plaatsgevonden. Per 1 februari 2022 is de volledig nieuwe OR van start

gegaan, bestaande uit zes leden. De leden vormen een dwarsdoorsnede van de organisatie. Zij werken op de volgende afdelingen: Financiën, Depot, Projectbureau, Beveiliging, Development en Publieksservice.

VERTROUWENSPERSOON

Gedurende het jaar waren er drie vertrouwenspersonen aanwezig: één interne en twee externe, verbonden aan bureau Bezemer & Schubad. In oktober is hier nog een interne vertrouwenspersoon aan toegevoegd zodat er nu vier vertrouwenspersonen beschikbaar zijn. Elk kwartaal vindt er overleg plaats tussen de vertrouwenspersonen en de HR-manager. Hierbij worden lopende zaken besproken, alsmede (ongevraagde) adviezen gegeven door de vertrouwenspersonen. De vertrouwelijkheid van melders wordt hierbij uiteraard strikt in acht genomen. De externe vertrouwenspersoon heeft in 2022 één melding behandeld. Bij de interne

vertrouwenspersoon kwamen geen meldingen binnen. Wel zijn er met collega's van verschillende afdelingen gesprekken gevoerd over seksistisch of oncollegiaal gedrag op de werkvloer en hoe je daarmee om kunt gaan. Naar aanleiding van verschillende workshops over gedrag op de werkvloer die in het voorjaar plaatsvonden, werden veel gesprekken gevoerd, vooral om te onderzoeken hoe je met bepaald gedrag moet omgaan en of iets gemeld moet worden. Daarnaast voerden de vertrouwenspersonen gesprekken over onderwerpen die niet direct op het terrein van vertrouwenspersonen liggen, zoals het (terugkerende) onderwerp van de werkdruk.

GOVERNANCE CODE CULTUUR / ETHISCHE CODE / FAIR PRACTICE CODE / CODE DIVERSITEIT EN INCLUSIE

Het Stedelijk vindt transparantie, integriteit en verantwoordelijkheid belangrijk, evenals een goede verdeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden tussen het bestuur en de raad van toezicht. Daarom past het museum naast wet- en regelgeving de principes van de Governance Code Cultuur, de Ethische Code voor musea, de Code Cultuursponsoring, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit en Inclusie (de Codes) toe. Het Stedelijk toetst periodiek zijn werkwijze, statuten, website, jaarverslag en reglementen aan de Codes, en medewerkers worden gestimuleerd de regels ervan actief toe te passen. Het bestuur en de raad van toezicht zijn alert op het voorkomen van onbetamelijke en ongewenste belangenverstrengelingen, zowel intern als extern, en zijn samengesteld op basis van criteria zoals in de profielschets omschreven.

Ter ondersteuning van besluitvorming heeft het museum een proces ingericht waarbij voorkomende ethische dilemma's worden besproken. De werkwijze van het museum

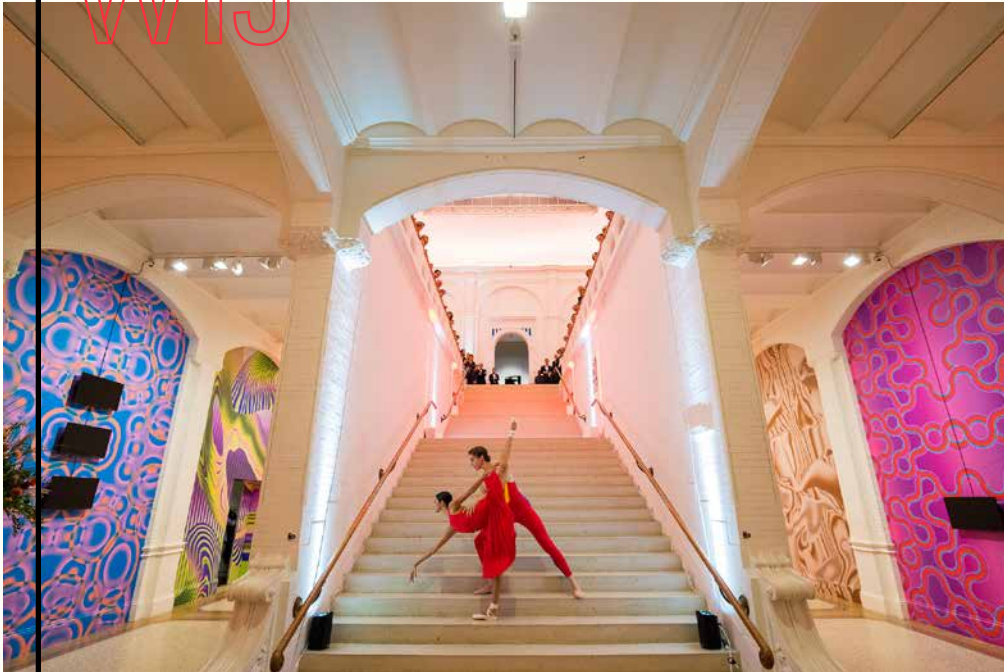
op het gebied van het werven van fondsen is vastgelegd in het schenkingsbeleid en op de website van het museum gepubliceerd. Op de museumwebsite staat een toelichting op het gehanteerde besturingsmodel (raad van toezicht/bestuursmodel) en tevens het rooster van aftreden van de raad van toezicht.

Goed opdrachtgeverschap en fair practice vloeien logischerwijs voort uit de kernwaarden van het Stedelijk. Hieronder vallen een beloning voor de werknemers conform de Museum-cao en een eerlijke beloning voor opdrachtnemers van het museum. Daarnaast werkt het Stedelijk doorlopend met kunstenaars. Het museum hanteert daarbij de richtlijn kunstenaarshonoraria van Beeldende Kunst Nederland.

Het Stedelijk past de principes van de Code Diversiteit en Inclusie toe en heeft in 2022 de beleidsnota *Inclusie en toegankelijkheid in het Stedelijk* vastgesteld.

Verdere verantwoording over de toepassing van de verschillende codes is terug te vinden elders in het jaarverslag en in de bijlagen.

8. ZO OPEREREN WIJ

Bain-evenement met het Junior Company van Het Nationale Ballet op de oude trap

Foto: Christ Clijssen

BEDRIJFSVOERING

Na twee voorgaande jaren, die vrijwel volledig in het teken stonden van coronamaatregelen en de daarmee gepaard gaande beperkingen, kende het jaar 2022 opnieuw uitdagingen. Zo werd het Stedelijk overspoeld met aanvragen voor evenementen, hadden we te maken met personeelstekorten en een hoge werkdruk.

EVENEMENTEN

Vanwege de coronamaatregelen konden er de eerste twee maanden van dit jaar geen evenementen plaatsvinden. In de periode die volgde ontstond er een enorme piek in het aantal aanvragen voor evenementen. In totaal werden er 85 georganiseerd, exclusief ons eigen Public Program: 24 commerciële evenementen, 14 sponsorevenementen en 47 eigen evenementen, waaronder 9 openingen.

Er werden verschillende commerciële en sponsorevenementen gehouden, variërend van 10 tot 200 gasten zoals congressen, exclusieve rondleidingen na sluitingstijd, walking diners, charity diners en recepties. En daarnaast organiseerden we eigen evenementen zoals ons jubileumweekend, openingen van nieuwe tentoonstellingen tot 1.100 gasten, fondsenwervende diners, persreviews en relatieontvangsten.

Het plotselinge grote aantal evenementen in het museum na de coronaperiode had echter wel gevolgen. Zo moest door de afschaling van het team in 2020 door het compleet wegvallen van evenementen vanwege de pandemie een nieuw evenemententeam samengesteld worden. Ook had het Stedelijk te maken met de beperkte capaciteit van leveranciers, zowel in- als extern, omdat zij op hun beurt te kampen hadden met personeelstekorten en schaarste aan materialen. Toch lukte het een balans te vinden in de organisatie van zowel eigen, sponsor- als commerciële evenementen. Dankzij een efficiëntere inrichting van werkprocessen en

aanpassingen op het gebied van onze positionering en standaardisering zijn de gestelde targets behaald en is bovendien de werkdruk beheersbaar gebleven.

PROJECTBUREAU

Het Projectbureau begeleidde in 2022 tien nieuwe presentaties en twee nieuwe collectieopstellingen. Er is een trend waarneembaar waarbij de wijze waarop tentoonstellingen worden gemaakt verandert. De scheidslijn tussen unieke, onvervangbare kunstwerken en installatiekunst is aan het verschuiven. De tentoonstelling *Anne Imhof – YOUTH* bestond grotendeels uit industriële producten (autobanden, watertanks, lockers) én audiovisuele kunstwerken die tezamen één kunstinstallatie vormen. Dat vraagt om een andere wijze waarop er met tentoonstellingen wordt omgegaan. Het Projectbureau, Gebouwbeheer en Beveiliging hebben gewerkt aan een groter bewustzijn ten aanzien van de richtlijnen en regelgeving met betrekking tot museale condities en de veiligheid van tentoonstellingsbouw. Door de veranderende en complexere aard van tentoonstellingen is publieksveiligheid, veiligheid voor objecten en gebruik van minder traditionele materialen een extra punt van aandacht.

Tegelijkertijd is het van belang om snelheid te behouden in de op- en afbouw van tentoonstellingen en is de personele bezetting gelijk gebleven. Dit betekent dat goede samenwerking en afstemming tussen alle betrokkenen belangrijk blijft. Daarnaast wordt zoveel mogelijk aangestuurd op

Groepsfoto vrijwilligers

circulaire tentoonstellingsbouw door materialen opnieuw te gebruiken en zorg te dragen voor een duurzame afstoting van overvloedige materialen. Bij de tentoonstelling *It's Our F***ing Backyard. Designing Material Futures*, met industrieel ontwerpers die allerlei afvalstoffen hergebruiken voor nieuwe producten, is ook in het tentoonstellingsontwerp gekeken naar hergebruik van tentoonstellingsmateriaal. Een dansvloer uit de tentoonstelling *Hito Steyerl. I Will Survive*, is na afloop aan een dansschool in Amsterdam geschonken. Het tapijt uit de tentoonstelling *Anne Imhof – YOUTH* wordt op duurzame wijze gerecycled.

Ten slotte is er meer samenwerking gezocht met (inter)nationale partners. Het Stedelijk Museum werkt geregeld samen met internationale partners in tentoonstellingstours. Sinds de coronapandemie zijn musea wereldwijd geconfronteerd met meer onzekerheden, waaronder stijgende productiekosten en onzekere transportkosten. Gezamenlijk

met partners bekijkt het Stedelijk hoe deze tentoonstellingen op een (kosten)efficiënte manier toch gerealiseerd kunnen worden.

PUBLIEKSSERVICE

Nadat het museum weer openging in januari, zijn een aantal punten verbeterd binnen het team Publieksservice. Zo zijn veel nieuwe medewerkers geworven om het personeelstekort tegen te gaan. Daarnaast werd een flexibele planning gemaakt op basis van de verwachte bezoekcijfers.

Dit jaar kon eindelijk het team weer in *real life* getraind worden. Er werden trainingen gevolgd in het ontvangen van dove en slechthorende bezoekers, trainingen in het ontvangen van prikkelgevoelige bezoekers en in het omgaan met microagressie.

De vrijwilligers van Stedelijk spelen een belangrijke rol in hoe gastvrij bezoekers worden onthaald. Dit jaar werd gevierd dat het Stedelijk 10 jaar met vrijwilligers werkt. In totaal zijn er in 2022 5.772 uren door

vrijwilligers gewerkt in het museum (1.443 diensten van 4 uur).

BEVEILIGING

Niet alleen bij het Stedelijk, maar ook bij samenwerkingspartners was er dit jaar sprake van personeelstekorten. Dit leidde enerzijds tot druk op de bezetting van de beveiligers. Anderzijds zorgde dit voor creativiteit in het zoeken naar oplossingen. Zo hebben de afdelingen Beveiliging en Evenementen stappen gezet om evenementen zodanig te organiseren dat de druk op de beveiliging gereduceerd werd. Ook zijn er gebouw-technische aanpassingen uitgevoerd en is er gestart met het maken van noodzakelijke upgrades en vervangingen van onder andere de camerabeveiliging in depot en museum. Om de werkdruk te verlagen, is onderzocht hoe de standaard bezetting kon worden geoptimaliseerd. Sinds januari zijn veel nieuwe medewerkers geworven om het team weer op volle sterkte te krijgen. Er zijn in 2022 14 beveiligers aangenomen, en 10 stagiairs van de opleiding tot beveiligers via het Nova College en ROC Horizon college. Daarnaast zijn er ook 6 medewerkers Service & Veiligheid aangenomen.

In 2022 is gestart met een leiderschapstraject voor het middenkader binnen de afdeling Beveiliging. Hiermee worden (leidinggevende) vaardigheden bij de teamleiders vergroot. Daarnaast volgden de medewerkers van deze afdeling verschillende trainingen, zoals in het omgaan met prikkelgevoelige bezoekers, gebouwkennis voor de bedrijfshulpverlening, het werken met evacuatiematerialen, zoals een evacuatiestoel of matras, en het veilig bevrijden van opgesloten liftpassagiers.

Al lange tijd bestaat er een nauwe samenwerking op het Museumplein tussen het Rijksmuseum, Van Gogh Museum, PP10 en het Stedelijk Museum. In 2022 zijn stappen

gezet om deze samenwerking te verstevigen. Zo zijn er gezamenlijke procedures vastgelegd bij de meldkamer PP10 voor de drie musea. Er is daarnaast samen met het Van Gogh Museum, PP10 en het Stedelijk Museum een aanbesteding gedaan voor de bedrijfskleding. In 2023 zal een deel van de beveiligers en medewerkers Service & Veiligheid in nieuwe bedrijfskleding gekleed gaan. Door gezamenlijk in te kopen zijn bovendien ook duurzaamheidsdoelstellingen deels behaald. Door de afdelingen Financiën en Beveiliging is veel tijd geïnvesteerd in nog een aanbesteding, namelijk die voor de Europese aanbesteding voor manbewaking. Het nieuwe contract gaat in op 1 februari 2023.

ICT, CYBERVEILIGHEID EN PRIVACY

In 2022 is gestart met een omvangrijke operatie om diverse ICT-systemen te upgraden naar hedendaagse normen. Hierin is ook de beveiliging van de systemen meegenomen. Er is nieuwe hardware geplaatst waar alle virtuele serversystemen op draaien. Zowel de werkstations op kantoor als de systemen om vanuit huis te kunnen werken, zijn op nieuw en eenduidig ingericht. Het thuiswerken is hierdoor aanzienlijk vereenvoudigd. Ook de aanmeldprocedures voor toegang tot verschillende systemen zijn extra beveiligd. Medewerkers zijn getraind in het herkennen van en omgaan met gijzelsoftware en andere vormen van cybercrime. Hiermee is het risico op ernstige gevolgen van cybercrime aanzienlijk verminderd.

Verder is het CRM-systeem volledig vernieuwd, onder andere vanuit het principe 'privacy by design', en is gestart met het upgraden van het document Managementsysteem. Dit beleid, alsook de toepassing van en bewustwording met betrekking tot de AVG, wordt de komende jaren voortgezet.

GEBOUWBEHEER

Dit jaar richtte de afdeling Gebouwbeheer zich voornamelijk op het verbeteren van een aantal zaken met betrekking tot de (brand) veiligheid, luchtbehandelingsinstallatie en energiebesparing. Een aantal onderdelen is volgens het Meerjarenonderhoudsplan (MJOP) uitgevoerd. Zo is op de kantoorverdieping in de nieuwbouw de conventionele tl-verlichting vervangen voor ledverlichting. Nadat al eerder alle zalen van de nieuwbouw ledverlichting kregen, zijn in 2022 ter overbrugging in de dakkappen van de

oudbouw alle lichtbronnen vervangen tot deze verlichtingsinstallatie ook kan worden vervangen voor ledverlichting. In het kader van energiebesparing is de regeling van de luchtbehandelingsinstallaties beter afgesteld en zijn de brandkleppen gecontroleerd op correcte werking.

Dit jaar is de ontruimingsalarminstallatie compleet vervangen en zijn alle brandveiligheidsvoorzieningen uitgebreid en up-to-date gebracht. De certificering van de brandveiligheid voor het museum wordt binnenkort wederom afgegeven. Het contract

met installatietechnisch onderhoudsbedrijf Kuijpers is met een jaar verlengd. Ook het museum anticipeert op klimaatverandering. Op het dak van de oudbouw zijn voorzieningen getroffen en verbeteringen aangebracht om de overvloedige regenval die tegenwoordig steeds regelmatig voorkomt, te kunnen blijven opvangen en afvoeren. Verder zijn de voorbereidingen gestart voor het renoveren van de dakkappen van de oudbouw, onder andere voor het aanvragen van vergunningen. De renovatie en verduurzaming van het dak zullen een

aanzienlijke investering vergen. Hiervoor zijn we met de gemeente in gesprek. Ook subsidies zijn aangevraagd. Het doel is een volledig geïsoleerd en energiezuinig dak op de gehele oudbouw. Verder zijn er dit jaar voorbereidingen getroffen voor enkele ruimtelijke aanpassingen voor Buro Stedelijk dat in het voorjaar van 2023 op de begane grond opent.

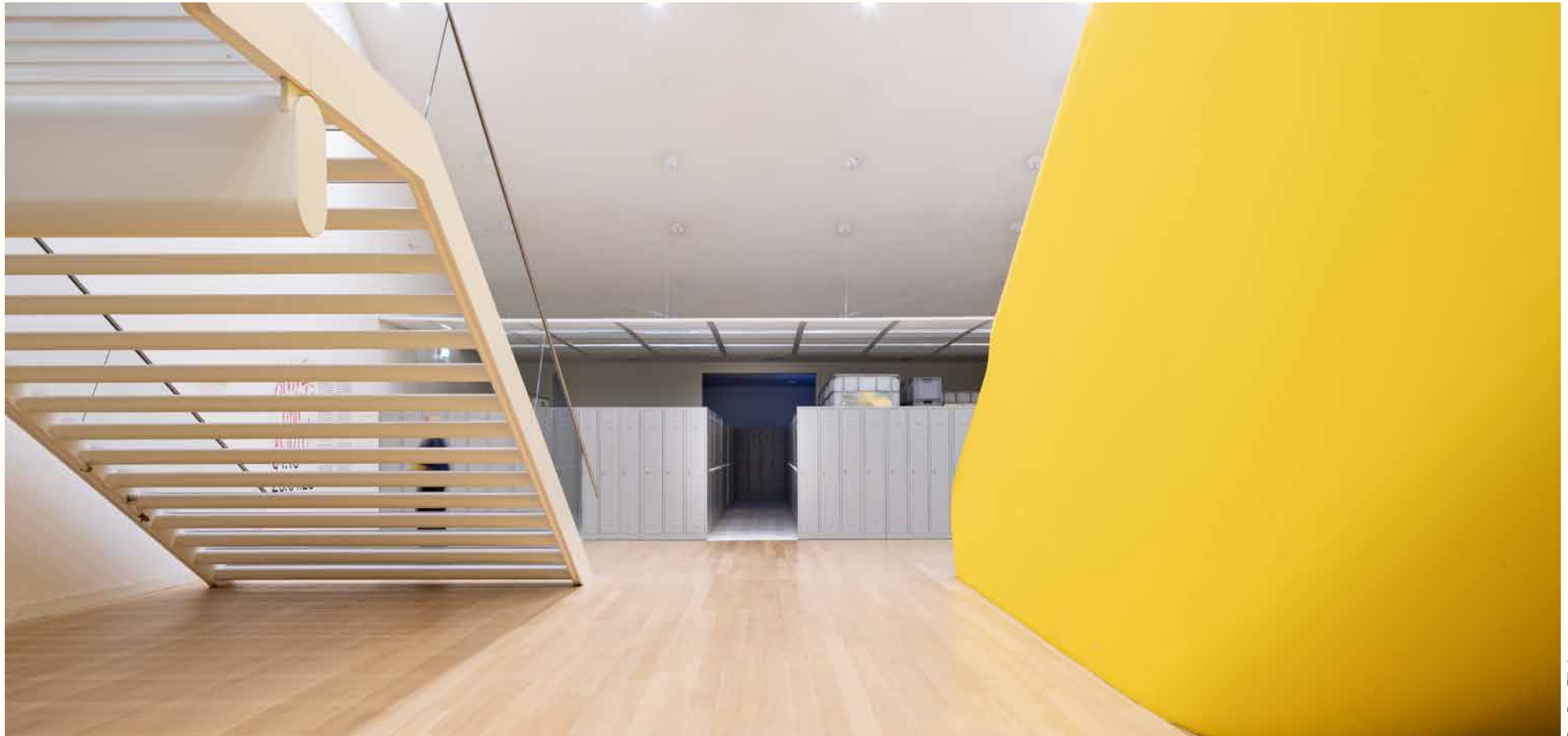

Foto: Peter Tijnhuis

9. DE CIJFERS

Vazen uit de collectie toegepaste kunst

Foto: PH.G.J. van ROOIJ

FINANCIËN

Het Stedelijk begon 2022 met een sluiting als gevolg van de coronamaatregelen. Op 26 januari konden onze deuren weer open. Met ruim 440.000 bezoekers in 2022 lag het aantal bezoekers weliswaar hoger dan in 2021, maar substantieel lager dan in de jaren voor corona. Ook de inkomsten van de winkel en de horeca waren nog niet volledig op het oude niveau.

Op moment van schrijven is de verwachting dat de coronapandemie is afgelopen en de overheid niet opnieuw maatregelen hoeft te nemen. En alhoewel de toeristenstroom naar Amsterdam en omgeving herstellende is, is het aantal buitenlandse bezoekers nog altijd minder dan voor corona, met name door de vermindering van intercontinentaal toerisme.

BATEN	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Directe opbrengsten			
Publieksinkomsten	5.320.796	7.044.590	2.766.986
Sponsorinkomsten	619.009	682.542	307.458
Overige inkomsten	1.094.422	648.630	673.575
Indirecte opbrengsten	394.841	459.700	215.144
Totaal opbrengsten	7.429.068	8.835.462	3.963.163
Subsidie gemeente Amsterdam	20.475.632	20.225.095	20.093.650
Overige subsidie uit publieke middelen			
Incidenteel	316.461	230.645	181.325
Incidenteel extra ondersteuning i.v.m. corona			
Aanvulling subsidie gem. Amsterdam	0	0	920.123
Bijdrage Mondriaan Fonds	223.720	0	0
Bijdragen uit private middelen	2.082.591	1.817.515	1.923.877
Totaal subsidies/bijdragen	23.098.404	22.273.255	23.118.975
TOTAAL BATEN	30.527.472	31.108.717	27.082.138
LASTEN	Realisatie 2022 €	Begroting 2022 €	Realisatie 2021 €
Personeelskosten	11.995.397	12.736.615	11.159.499
Huisvestingslasten	10.633.506	10.326.890	10.617.775
Aankopen	824.454	580.000	861.410
Afschrijvingen	252.477	257.950	216.082
Overige lasten	6.843.553	7.144.400	4.309.299
TOTAAL LASTEN	30.549.387	31.045.855	27.164.065
SALDO UIT GEWONE BEDRIJFSVOERING	-21.915	62.863	-81.927
Saldo rentebaten/-lasten	-31.163	-60.000	-63.978
Saldo bijzondere baten/lasten	0	0	0
EXPLOITATIERESULTAAT	-53.078	2.863	-145.905

TOELICHTING OP

DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN

De publieksinkomsten liggen met 440.069 bezoekers in 2022 92% hoger dan in 2021, maar kwamen 24% lager uit dan begroot (620.000). De hogere inkomsten bij de post sponsoren zijn te danken aan een aantal nieuwe sponsorcontracten in 2021 en 2022 met een contractwaarde van in totaal € 500.000 per jaar. De totale bijdrage van sponsoren, fondsen en Vrienden van het Stedelijk Museum is in 2022 25% hoger uitgekomen dan in 2021. De overige inkomsten komen in 2022 hoger uit dan begroot, mede door de bijdrage van de Hartwig Art Foundation voor de co-productie van de Anne Imhof-tentoonstelling.

In het kader van het Kunstenplan 2021-2024 is door de gemeente Amsterdam een periodieke subsidie verleend van € 20.475.632 voor 2022. Dit is inclusief de nominale bijstelling van 2,7%. Er zijn in 2022 regelmatig monitorgesprekken gevoerd met de gemeente. In 2023 wordt een start gemaakt met het opstellen van het Kunstenplan voor 2025-2028. In 2022 heeft het Stedelijk, in het kader van de uitvoering van het vijfde coronasteunpakket voor de cultuursector, een bedrag ontvangen van € 223.720.

AANKOPEN

In 2022 zijn voor € 824.454 aankopen gedaan. Mede dankzij de genereuze steun van verschillende begunstigers en fondsen heeft het Stedelijk een aantal bijzondere aankopen kunnen doen, zoals *Coats to Borrow* van Ana Lupas en *Volkswagen Beetle 1980* van DRIFT.

FINANCIERINGSPOSITIE

Het eigen vermogen van het Stedelijk bestaat uit een continuïteitsreserve, bestemmingsreserve en bestemmingsfondsen. De continuïteitsreserve heeft een bufferfunctie en kan worden aangesproken als het museum geconfronteerd wordt met calamiteiten en

de financiële consequenties daarvan. De omvang van de continuïteitsreserve dient de continuïteit van de bedrijfsvoering van het Stedelijk op korte en lange termijn te waarborgen.

Financiële ratio's	2022	2021
Solvabiliteit	21%	20%
Current ratio	2,7	2,3
Verhouding eigen inkomsten/ subsidies	47%	29%

Uit bovenstaande tabellen blijkt de solvabiliteit en current ratio iets verbeterd te zijn ten opzichte van 2021. De verhouding eigen inkomsten/subsidies is in 2022 ook sterk verbeterd. Dit komt door een toename van het aantal bezoekers, vanwege minder lange lockdownperiodes en een minder hoge incidentele bijdrage in verband met corona.

RISICOANALYSE

Risicobeleid

Het Stedelijk heeft systemen van risicobeheersing en interne controle ingericht. Deze dienen om significante risico's te identificeren, te behoorden en te beheersen, de realisatie van de ondernemingsdoelstellingen te bewaken en naleving van de wet en regelgeving te waarborgen. Bovenstaande is vastgelegd in het risicoassessment en de rapportage risico-inventarisatie en evaluatie.

Risicoassessment

Het Stedelijk Museum voert een proactief risicomangement waarin de belangrijkste potentiële risico's van de organisatie worden vastgelegd in het risicoassessment. Deze wordt periodiek door het managementteam besproken, geanalyseerd en geactualiseerd en door het bestuur en de raad van toezicht geëvalueerd.

In het risicoassessment worden verschillende soorten risico's geïdentificeerd en gewaardeerd en afgezet tegen de reserves van het museum. Naast financiële risico's bevat het risicoassessment immateriële risico's als reputatieschade of risico's die van invloed zijn op de continuïteit van de organisatie. De frauderisicoanalyse maakt ook deel uit van ons risicoassessment en is gericht op het onderkennen van de bedrijfsrisico's, het inschatten van het belang en de waarschijnlijkheid van deze risico's en het ondernemen van acties. Het niet-effectief beheersen van risico's rondom fraude kan leiden tot aanzienlijke financiële en reputatieschade. Om het risico op fraude te beperken, zijn er beheersmaatregelen getroffen, die regelmatig worden getoetst.

Omvangrijke risico's

Enkele omvangrijke risico's die het Stedelijk heeft geïnventariseerd en/of hebben plaatsgevonden zijn:

- De nasleep van de coronapandemie en de gevolgen die dit had voor het aantal bezoekers en activiteiten, ook nadat het museum weer open was. In de begroting 2023 is geen rekening gehouden met perioden van volledige sluiting. Wel wordt uitgegaan van bezoekersaantallen onder het pre-corona niveau.
- In 2021 bleek dat er additionele maatregelen genomen moeten worden ten aanzien van onderhoud. Er zijn diverse herstelwerkzaamheden verricht, maar inmiddels is duidelijk dat er structurele herstel- en verduurzamingsmaatregelen aan het dak van de oudbouw uitgevoerd moeten worden. De plannen voor de werkzaamheden zijn uitgewerkt en begroot. Samen met de gemeente Amsterdam wordt de financiering hiervan bekeken.
- Zowel de hoge werkdruk die door medewerkers ervaren wordt als de krapte op de

arbeidsmarkt hebben gevolgen voor de operationele activiteiten van het museum.

- Stijgende kosten door inflatie en explosieve energielasten worden nauwelijks gecompenseerd door indexering van subsidies. Dit drukt op de exploitatielasten van het museum en daarmee op het activiteitenniveau.

CONTINUÏTEIT

Net als in de voorgaande twee jaren ontving het Stedelijk in heel 2022 minder bezoekers door de gevolgen van de coronacrisis. In de maanden na de opening van het museum op 26 januari lag het aantal bezoekers nog ver onder het aantal in de jaren voor corona. Een oorzaak was onder andere dat we nog niet het volledige aantal toeristen terug hadden. Bovendien was er een sneller herstel waarneembaar in sectoren waar mensen gezamenlijk een belevenis ervaren (onder andere festivals en horeca). Voor het museum betekent minder bezoekers vanzelfsprekend minder inkomsten. Ook in 2022 leidde dit tot aanpassingen van het Public Program en het tentoonstellings- en educatieprogramma.

De verwachting is dat in 2023 het aantal bezoekers gestaag toeneemt van 440.069 bezoekers in 2022 naar 590.000 bezoekers in 2023. Dit aantal ligt nog ruim onder de 667.447 bezoekers die het museum had in het laatste jaar voor corona in 2019.

De organisatie heeft vooralsnog voldoende liquiditeit om het verlies op te vangen, maar zal mitigerende maatregelen moeten treffen als het aantal bezoekers structureel op het huidige niveau blijft en daarnaast de kosten blijven stijgen.

BEGROTING 2023

Het Stedelijk heeft een begroting opgesteld voor het boekjaar 2023 met een totaal aan inkomsten van € 33.070.145 en een begroot

resultaat van € 409.055 negatief. De begrote inkomsten bestaan voor een substantieel deel uit de reguliere exploitatiesubsidies die in 2023 ook daadwerkelijk ontvangen worden. Voor de realisatie van de eigen inkomsten gaat het museum uit van 590.000 bezoekers (40% meer dan in 2022). Er is een 149% kostenstijging voor elektra en een 244% kostenstijging voor gas meegenomen – in totaal stijgen de energielasten met bijna € 800.000.

ENKELE QUOTES VAN ONZE BEZOEKERS

'Sinister, complex but profoundly powerful!
Solo of German superstar @anne_imhof at
@stedelijkmuseum showing and underworld
installation about today's individualism, loneliness
and greed in a world of rapid mechanization of our
daily life, in which we are hardly able to explore our
natural self. Must-see in Amsterdam!'

@vanthofferic

Over Anne Imhof – YOUTH

'I can say this design, the identity
of @stedelijkmuseum led me to the
Netherlands'

- unknown

'Blown away by Sedje Hémon,
1950's and 60's <3'

@kate__tucker

Over Sedje Hémon / Imran Mir / Abdias Nascimento.
Abstracting Parables

'Only exhibition worth your time and
money this year: @ytobarrada in
Amsterdam @stedelijkmuseum open
from this week #badcolorcombos'

@furtadomelville

Over Yto Barrada. Bad Color Combos

'The way this touched my soul
@remy.jungerman @stedelijkmuseum'

@esmeraldaschipper

Over Remy Jungerman. Behind the Forest

'What hope for the future,
this exhibition.'

@bramhermens_werk

Over It's Our F***ing Backyard. Designing Material
Futures

'Goede keuzes en heel mooi
opgesteld, oude bekenden zijn
prachtig in het "licht" gezet.'

@de_mijmerende_mier_

Over Everyday, Someday and other Stories. Collectie
1950 - 1980

'Donker, desolaat, dolende
zielen die je niet ziet maar wel
voelt. Impressed #anneimhofyouth
@stedelijkmuseum'

@ilsevandervelden020

Over Anne Imhof – YOUTH